

Vedat ASLAN¹, Ahmet KATILMIŞ²

¹Öğretmen Aziz Bayraktar İho, aslanvedat04@hotmail.com

²Doç. Dr. Marmara Üniversitesi, ahmetkatilmis@gmail.com

Geliş Tarihi/Received
08.02.2023

Kabul Tarihi/Accepted
13.05.2023

Yayın Tarihi/Published
30.06.2023

Örnek Olay Yöntemi Temelli Öğretim Uygulamasıyla Öğrencilerin Dijital Vatandaşlık Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bir Eylem Araştırması¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, örnek olay yöntemi temelli öğretim uygulamasının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık becerilerinin gelişimini nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın katılımcıları, kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre belirlenmiştir. Çalışma, araştırma amaçlarına uygun olarak nitel araştırma yönteminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde İstanbul-Sancaktepe’de bulunan bir devlet okulunda 5. sınıfa devam eden 30 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, ön ve son uygulama anketi, sınıf içi ses kayıtları, öğrenci ürünleri ve öğrenci günlüklerinden elde edilmiştir. Veriler içerik analizine ve betimsel analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Verilerin analiz edilmesiyle örnek olay yöntemi temelli öğretim uygulamasının internetin gündelik yaşama olan etkilerine, sanal ortamdaki doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılacağına, sanal ortamdaki elde edilen bilgilerin güvenilirliğini sorgulamaya ve bilimsel etiğe ilişkin öğrencilerin bilgi ve farkındalıklarını önemli ölçüde geliştirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitimi, dijital vatandaşlık, dijital vatandaşlık becerileri

Atıf: Aslan, V., & Katılmış, A. (2023). Örnek olay yöntemi temelli öğretim uygulamasıyla öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmeye yönelik bir eylem araştırması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43),1-33. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2023.200>

An Action Research on Developing Students’ Digital Citizenship Skills Through Case Method Based-Teaching Application

Abstract

In this research, the aim was to examine how the case study method can be utilized to develop the digital citizenship skills of 5th-grade students in primary school. The study was conducted using the qualitative research method in line with the research objectives. Participants were selected through convenience sampling, considering easy accessibility. The research was conducted with 30 students in the 5th grade of a public school in Sancaktepe, İstanbul during the spring term of the 2021-2022 academic year. The research data included pre- and post-surveys, in-class audio recordings, activity worksheets, and student diaries as tools. The data were analysed using content and descriptive analysis methods. He analysis of classroom communication records and student outputs that emerged during the examination of the case studies provided insights into the effects of the case method-based teaching application on various aspects of students’ daily internet use. These aspects include understanding how to access accurate and reliable information from the virtual environment and questioning the reliability of information obtained from online sources.

Keywords: social studies, citizenship education, digital citizenship, digital citizenship skills

Citation: Aslan, V., & Katılmış, A. (2023). An action research on developing students’ digital citizenship skills through case method based-teaching application. *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, (43), 1-33. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2023.200>

¹ Bu makale Vedat Aslan’ın Ahmet Katılmış danışmanlığında yürüttüğü “5. Sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. This article is derived from Vedat Aslan’s Master’s thesis entitled “An action research on the development of digital citizenship skills of 5th grade students”, conducted under the supervision of Ahmet Katılmış.

Extended Abstract

Introduction

Considering the life course of people from the past to the present, it is evident that both positive and negative changes have occurred in human life due to the use of technology in achieving various goals. In this direction, technological tools have significantly facilitated people's lives across different time periods and various domains. Technology has influenced people's work and quality of life by providing conveniences in areas such as communication, education, healthcare, commerce, daily activities, and social interactions. As a result, people's lifestyles have transformed, leading to the emergence of a new realm known as the virtual life alongside the real world (Karaduman, 2011). This has led individuals to spend significant amounts of time with internet-connected technological devices, driven by the convenience of these tools in everyday life and their impact on social interactions (Moor, 2005), and digitalisation has permeated all aspects of life. There are different definitions of the concept of digital citizenship, which is one of the concepts that emerged with digitalization. However, the differentiation of the meanings attributed to concepts such as ethics, legality, and security within the scope of digital citizenship from country to country or from culture to culture has made it difficult to reach an agreement on a definition of digital citizenship (Aydemir, 2019). Nevertheless, it can be stated that digital citizenship generally refers to the responsible, secure, and informed use of digital tools, emphasizing the need to acquire the competencies that ensure adherence to human rights and ethical principles in virtual environments, similar to real life, and individuals possessing these competencies can be referred to as digital citizens (Aydın, 2015; Bayzan & Cubukcu, 2013; Çiftçi & Sakallı, 2016; Farmer, 2010; Görmez, 2016; Kuş, 2020; Martin et al., 2020).

In this study, it is considered crucial to conduct research on the development of students' digital citizenship skills within the social studies course. In this direction, it has been seen that some research has been done on the subject in the literature review, but no study has been found in the 5th grade Social Studies Course, designed in action research, and aimed at improving students' digital citizenship skills. This study is significant as it fills a gap in the field, diversifies activities designed to develop students' digital citizenship skills, and increases students' awareness of utilizing digital technology for positive purposes. Therefore, the aim of the study is to reveal how the digital citizenship skills of the 5th grade primary school students can be improved by the case study method-based teaching practice carried out in the action research design. To this end, the study seeks to answer the following research questions:

1. How does the case study method-based teaching process in the 5th Grade Social Studies course affect students' knowledge and skills related to digital citizenship?
2. What are the opinions of the students about the case study method-based teaching process in the 5th Grade Social Studies Course?

Method

This study aims to improve the digital citizenship skills of 5th grade primary school students through case study method-based activities. The research was carried out in accordance with qualitative research procedures. Specifically, the study employed a liberating/developing/critical action research approach, which enables the researcher to generate practical solutions and critically evaluate their own practices (Norton, 2009; Yıldırım & Şimşek, 2016).

Working group

The study group consisted of 30 students enrolled in a male Imam Hatip Secondary School in the Sancaktepe district of Istanbul during the 2021-2022 academic year. Convenience sampling was used to select this school, as the researcher was a social studies teacher at the institution. Within the study group, one student was 13 years old while the remaining 29 students were 11 years old.

Data Collection and Analysis

The data required to achieve the objectives of this study were collected through a questionnaire form, course records, student products, and student diaries. To assess students' digital citizenship skills, data obtained from the pre- and post-application questionnaires, classroom communication records, and student diaries were analysed using content analysis (Sözbilir, 2009). The students' outputs were analysed descriptively using pre-designed rubrics. To ensure the consistency of the analysis results, the opinion of another researcher was sought during the analysis process for both the data subjected to content analysis and the data subjected to descriptive analysis. In addition, the findings were supported by direct quotations to ensure the reliability of the study. The real names of the participants were not revealed in the direct quotations or at any stage of the research. Instead, participants were assigned code names such as Ö1-Ö30.

Results

As a result of the application process conducted for this study, which aimed to investigate the impact of case study method-based teaching on the development of students' digital citizenship skills, it was observed that the students' digital citizenship skills improved positively. Through the analysis of classroom communication records and student outputs generated during the examination of the case studies, insights were gained regarding the effects of the case method-based teaching application on students' daily internet usage, their ability to access accurate and reliable information from the virtual environment, as well as their critical evaluation of the reliability of information obtained online.

To assess the impact of the implementation process on students' digital citizenship skills, written questionnaires were administered to students both before the implementation (pre-application) and at the end of the implementation (post-application). Through the analysis of the obtained data, it was found that the case study method-based application had a positive effect on students' digital citizenship skills.

To get students' perspectives on the implementation process, they were asked to keep diaries throughout the research. Through the analysis of the students' diaries, it was identified that the implementation process had a positive impact on their digital literacy skills. The diaries revealed that the students experienced more positive emotional states during the lessons, and their attitudes towards the application process were favourable. Additionally, the diaries showed that students conveyed messages indicating that they had acquired knowledge, attitudes, and skills related to digital literacy during the implementation process.

Discussion, Conclusion and Suggestions

The aim of this research is to investigate the impact of case-based teaching practices in the 5th grade social studies course on students' digital citizenship skills. To achieve this goal, in-class dialogue records and student products from the case study analysis were subjected to content analysis, while student diaries were analysed descriptively. By analysing the aforementioned data, it was concluded that the application significantly improved the digital citizenship skills of the students. Furthermore, the findings of this study support the existing literature on the effectiveness of the case study method. The research aligns with previous studies by Demircioğlu (2014), Kabapınar (2014), and Pilato & Ulrich (2014) in terms of highlighting the positive effects of the case study method-based teaching application on students' knowledge and awareness of the internet's influence on daily life.

Another result of this research is the development of students' competencies in accessing accurate and reliable information from the virtual environment and questioning the reliability of such information. This finding is consistent with previous studies (Karaduman & Öztürk, 2014; Sarı 2019). Additionally, the research revealed a positive improvement in students' competencies related to scientific ethics within the context of the case study method-based teaching practice. (Karabal, 2021; Şenyurt, 2022; Uğurlu, 2020). The conclusion about the scientific ethics reached in this research supports the findings of the study conducted by Karaduman and Öztürk (2014).

In the findings obtained from the students' diaries in this research, it was concluded that the students generally experienced positive moods during the application process. They expressed liking and enjoyment of the application process, reported not feeling bored during the lessons, and acknowledged the learning outcomes of the lessons. These research findings are consistent with numerous existing studies in the literature (Bal & Anılan, 2019; Çam, 2017; Fırat Durdukoca, 2017; İbrahimoğlu & Öztürk, 2013; Kılıç & Katılmış, 2021).

Based on the findings of this research, we can suggest that case-based practices should be included in the learning-teaching processes that will be designed to increase the digital skills and digital competencies of the students in the social studies course. Furthermore, it is important to note that this study focuses only on the 5th grade social studies course in primary school. For this reason, conducting similar studies, differentiated by course or grade level, would allow for a more comprehensive evaluation of how case study-based practices influence the development of students' digital literacy.

Giriş

Geçmişten günümüze insanların yaşam seyri göz önüne alındığında, bazı amaçların gerçekleştirilmesinde teknolojinin kullanılmaya başlanmasıyla beraber insan hayatında gerek olumlu gerekse olumsuz anlamda pek çok değişikliğin meydana geldiği görülmektedir. Bu doğrultuda teknolojik araçların insanların yaşamını farklı zaman dilimlerinde çeşitli alanlarda kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır. İnsanların çalışma hayatını ve yaşam konforunu etkileyen teknoloji, günümüzde iletişim, eğitim, sağlık, ticaret, gündelik yaşam aktiviteleri, sosyal hayat gibi pek çok alanda insanlara çeşitli kolaylıklar sunmaktadır. Bu gelişmeler neticesinde insanların yaşam şekilleri değişmiş ve gerçek yaşamın yanında “sanal yaşam” diye adlandırılan yeni bir yaşam alanı daha ortaya çıkmıştır (Karaduman, 2011). Bunun neticesinde özellikle teknolojik araçların gündelik hayatta sağladığı kolaylıklar ve sosyal hayatta açtığı yeni boyutların etkisiyle insanlar, internet bağlantılı teknolojik araçlarla oldukça fazla vakit geçirmeye başlamışlardır (Moor, 2005). Bu yeni durum ve özellikle de internetin yaygınlaşması sebebiyle teknolojik araçların arzını gerçekleştirenler hem üretim faaliyetlerini sürdürülebilir kılmak hem de daha fazla müşteriye ulaşabilmek için ürettikleri araçları internetle uyumlu olacak şekilde tasarlamak zorunda kalmışlardır. Bunun neticesinde tekrar günümüzde internet ve internetle uyumlu teknolojik araçların nitelik ve niceliğinde önemli gelişmeler yaşanmış ve söz konusu araçlar insan yaşamında her geçen gün ivmelenecek daha fazla yer kaplamaya başlamıştır. Bu araçlar, insanların bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde üretilen bir bilginin, görülen bir sorunun hayata geçirilen iyi bir uygulama örneğinin kısa sürede küresel çapta bilinir ve görünür duruma gelmesini sağlamıştır. Böylece insanların yaşadıkları evrende meydana gelen gelişmelere ilişkin farkındalıkları artmıştır. Özelde bireyi genelde ise bütün insanlığı ilgilendiren bu yeni farkındalık ve bu farkındalığın yönlendirdiği sosyal ilişki ve sosyal bağları açıklamak veya tanımlamak için yeni arayışlara başvurulduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda dijital vatandaşlık, aktif vatandaşlık, küresel vatandaşlık gibi kavramlar üretilerek yerleşik vatandaşlık tanımının ve vatandaşlık eğitimi ile bireylere kazandırılmak istenen niteliklerin kapsamı genişletilmiştir (Karaduman & Öncül, 2019). Vatandaşlıkla ilgili bahsedilen kavramları özellikle de dijital vatandaşlık ibaresini detaylandırmak için vurgulanan nitelikleri göz önüne aldığımızda, sanal ortam veya internet temelli yeni sosyal ilişki ve beceri türlerinin ortaya çıktığını ve bu yeni özelliklerin vatandaşlık niteliklerine eklenerek öğrencilere kazandırılmasının gereğinin vurgulandığını ifade edebiliriz (Karaduman, 2011; Kress, 2003; Martin, 2005; Öztürk, 2021). Öte yandan dijitalleşme sadece bireyler arasındaki ilişkilere tesir etmemiştir. Dijitalleşme, vatandaşların devlet ve diğer kurumlarla olan ilişkilerini de etkilemiştir. Artan dijitalleşme sonrasında birçok hizmetin e-portallar üzerinden verilmesiyle veya alınmasıyla devlet ile vatandaş veya vatandaş ile diğer kurumlar arasında sanal bir bağ inşa edilmiştir. Örneğin bugün Türkiye’de vatandaşlar, daha önceleri günler hatta aylar alacak birçok işlemlerini e-Devlet Kapısı ismi verilen portal üzerinden çok kısa bir sürede tamamlayabilmektedirler (<https://giris.turkiye.gov.tr/Giris/>). Fakat söz konusu bu yeni kanalların etkili ve verimli bir biçimde kullanılabilmesi başka bir ifade ile vatandaşların işlemlerini e-portallar üzerinden takip edebilmesi ve sonuçlandırabilmesi için teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilmeleri oldukça önemlidir. Bu nedenle günümüzde özellikle sosyal bilgiler öğretim programında dijital vatandaşlık kavramı kapsamında ele alınan bazı yetkinlikler yeni yetişen nesle kazandırılmaya çalışılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan kavramlardan biri olan dijital vatandaşlık kavramının farklı tanımları yapılmaktadır. Dijital vatandaşlık kapsamında ele alınan etik, yasallık ve güvenlik gibi kavramlara yüklenen anlamların ülkeden ülkeye ya da kültürden kültüre farklılaşması, dijital vatandaşlığa ilişkin bir tanım üzerinde mutabakat sağlanmasını zorlaştırmıştır (Aydemir, 2019). Bunun yanında dijital vatandaşlık kavramı kapsamında dijital araçların doğru, güvenli ve bilinçli bir şekilde kullanılmasını, gerçek yaşamda olduğu gibi sanal ortamlarda da insan haklarına ve etik ilkelere uygun davranılmasını sağlayacak niteliklerin okullarda kazandırılması ve bu niteliklere sahip bireylerin ise dijital vatandaş olarak adlandırılması gerektiği hususlarında mutabakat olduğunu söyleyebiliriz (Aydın, 2015; Bayzan & Cubukcu, 2013; Çiftçi & Sakallı, 2016; Farmer, 2010; Görmez, 2016; Kuş, 2020; Martin

vd., 2020). Türkiye’de 2018 yılında yenilenen öğretim programlarında yer alan yetkinliklerden biri olan dijital yetkinlik “iş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılması” biçiminde tanımlanmakta ve bu yetkinliklere ilişkin öğrenci niteliklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018). Bu bağlamda 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Program’ında öğrencilere kazandırılması gereken beceriler arasında dijital okuryazarlık becerisine de yer verilmiştir. Öte yandan 2018 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programının oluşturmacı anlayış temel alınarak geliştirilmesinden dolayı bu anlayışın bir gereği olarak öğrenme-öğretme süreçlerinin öğrenen merkezli tasarlanması gerekmektedir (Doğanay, 2008). Bu nedenle sosyal bilgiler dersi kazanımlarını gerçekleştirmek için tasarlanacak öğrenme-öğretme ortamlarının, öğrencilerin sürece aktif katılım göstermelerine ve bilgiyi üst düzey düşünme becerilerini kullanarak yorumlayıp yapılandırılmalarına fırsat verecek niteliklerde olması gerekmektedir. Söz konusu bu nitelikleri taşıyan yöntemlerden birinin de örnek olay yöntemi olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü örnek olay yöntemi, kaynağı gerçek yaşam olan ve birden fazla çözüm yolu bulunan problem durumları temel alınarak derslerin işlenmesini ve öğrencilerin örnek olayın analiz sürecinde fikirler üreterek konu ile ilgili kendi yargılarını inşa etmelerini sağlayan bir yöntemdir (Brooke, 2006; Davis, 2009; Pilato & Ulrich, 2014). Bu yöntem temel alınarak tasarlanan öğrenme öğretme süreçleri öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmekte, öğrencilerin birbirleriyle tartışmalarını teşvik ederek olaylara farklı perspektiflerden yaklaşılmasını sağlamakta, olayların gerçek zeminde incelenmesini sağlayarak problemlere kanıt temelli çözümler üretilmesini teşvik etmektedir (Brooke, 2006; Davis, 2009; Demircioğlu, 2014; Jones & Russell, 2008; Ol & Kabapınar, 2021). Bu kapsamda dijital vatandaşlık becerilerinin doğrudan gündelik yaşamla ilgili olmasını ve söz konusu bu becerileri bireylerin gündelik yaşamlarında bazı amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıklarını göz önüne aldığımızda, örnek olay yöntemi temelli tasarlanan öğrenme öğretme süreçlerinin öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini kazanmalarını olumlu yönde etkileyebileceğini ifade edebiliriz. Bu nedenle çalışmada, sosyal bilgiler dersinde örnek olay yöntemi temel alınarak geliştirilen etkinliklerin, öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin gelişimini nasıl etkilediğini ortaya koyan araştırmaların yapılması önemli görülmüştür. Bu doğrultuda literatürde gerçekleştirilen taramada konu ile ilgili bazı araştırmaların yapıldığı tekrar görülmüştür. Bu çerçevede öğrencilerin dijital vatandaşlık ve genel ağ ile ilgili düşünce veya düzeylerini saptamak (Odabaşı, 2005; Öztürk, 2015; Talan & Aktürk, 2021; Tan, 2019; Tan & Merey, 2020), sosyal bilgiler dersinde uygulanan etkinliklerin öğrencilerin dijital ortamlardaki tutumlarını nasıl etkilediğini tespit etmek (Karaduman, 2011), 7. sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmek (Sarı, 2019), üniversite öğrencilerinin dijital vatandaşlık düzeylerini veya algılarını saptamak (Kocadağ, 2012; Parsak, 2021; Yalçinkaya & Cibaroğlu, 2019), akran eğitimi yoluyla dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmek (Öncül, 2020), dijital vatandaşlık ile dijital okuryazarlık becerisi arasındaki ilişkiyi tespit etmek (Kaya, 2020), sosyal medya kullanımının dijital öğrenmeye etkisini saptamak (Gleason & Von Gillern, 2018), öğrencilerin dijitalleşme durumlarının nasıl saptanacağını ortaya koymak (Kim & Choi, 2018), öğrencilerin dijital vatandaşlık uygulamaları ile dijital cihazları kullanmamalarının sonuçlarını ele almak (Martin vd., 2020), pandemi dönemi dijital vatandaşlık uygulamalarını saptamak (Aldemir & Avşar, 2020) amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Verilen çalışmaların odağından da anlaşılacağı gibi incelenen literatürde, 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde eylem araştırmasında desenlenen ve örnek olay yöntemi temelli etkinliklerle öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, alanda söz konusu olan boşluğun doldurulmasına katkıda bulunacak, öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmek için tasarlanacak faaliyetlere çeşitlilik kazandıracak ve öğrencilerin dijital teknolojiyi olumlu amaçlar için kullanmalarına yönelik farkındalıklarını geliştirecek olması bakımından önemli görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, eylem araştırması deseninde gerçekleştirilen örnek olay yöntemi temelli öğretim uygulamasının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık becerilerinin nasıl geliştirilebileceğini ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1. 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen örnek olay yöntemi temelli öğretim süreci, öğrencilerin dijital vatandaşlığa yönelik bilgi ve becerilerini nasıl etkilemektedir?
2. Sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen örnek olay yöntemi temelli öğretim sürecine ilişkin öğrencilerin görüşleri nasıldır?

Yöntem

Örnek olay yöntemi temelli etkinliklerle ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma prosedürlerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çalışma araştırmacının kendi uygulamalarına eleştirel bir gözle bakarak ortaya çıkan problemlere ilişkin gerçekçi çözümler üretmesine ve değerlendirme yapmasına imkân sağlayan özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması desenine göre yürütülmüştür (Norton, 2009; Yıldırım & Şimşek, 2016). Uygulayıcının yeni bilgiler ve deneyimler kazanmasına ve mevcut uygulamaların eleştirel bir bakış açısıyla geliştirilmesine katkıda bulunmasından (Yıldırım & Şimşek, 2016) dolayı çalışmada özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması deseni tercih edilmiştir. Bu tercih ile yani çalışmanın özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması deseninde tasarlanmasıyla bir taraftan öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin, diğer taraftan ise öğrenme öğretme sürecine ilişkin araştırmacı yetkinliğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Sancaktepe ilçesinde bulunan bir erkek imam hatip ortaokuluna devam eden 30 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada bu okul, araştırmacılardan birinin bu okulda sosyal bilgiler öğretmeni olmasından dolayı amaçlı örnekleme yöntemi tekniklerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesiyle belirlenmiştir. Çalışma grubunda bulunan öğrencilerden biri 13, diğer 29 öğrenci ise 11 yaşındadır. Benzer sosyolojik özellikleri yansıtan ailelere sahip olan çalışma grubunda bulunan öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim seviyesi ve çalışma durumuna ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1

Çalışma Grubunun Ailevi Bilgileri

Ebeveyn	Eğitim Durumu			Ön Lisans	Lisans	Çalışma Durumu	
	İlkokul	Ortaokul	Lise			Çalışıyor	Çalışmıyor
Anne	6	8	11	1	4	4	26
Baba	5	2	14	-	9	27	3

Eylem Araştırması Süreci ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın bütün aşamalarında etik ilkelere uygun hareket edilmiştir. Bu kapsamda araştırma için Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan etik onayı alınmıştır. Öğrenci velileri, veli onam formu ile bilgilendirilmiş, öğrenci velilerine toplanacak verilerin bilimsel amaç temelinde kullanılacağı ve çalışmanın hiçbir yerinde çocuklarının gerçek adından bahsedilmeyeceği söylenerek araştırma için gerekli olan veli izinleri alınmıştır. Gerekli etik prosedürlerin tamamlanmasından sonra verilerin toplanmasına başlanmıştır. Bu kapsamda çalışmanın amaçlarını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan veriler anket formundan, ders kayıtlarından, öğrenci ürünlerinden ve öğrenci günlüklerinden elde edilmiştir. Bu çerçevede eylem araştırma süreci ve süreç içinde gerçekleştirilen işlemler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Eylem Araştırması Süreci

Hafta	Kazanım	İşlem
1. Hafta		Öğrencileri araştırma hakkında bilgilendirme. Anket formunun ön uygulamasının yapılması. Örnek olay ve analiz süreci ile ilgili bilgiler verilmesi. Günlük formunun tanıtılması.
2. Hafta	<i>Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.</i>	Kurgu temelli örnek olayın analizi. Konuyla ilgili poster hazırlama. Günlüklerin yazdırılması.
3. Hafta	<i>Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.</i>	Kurgu temelli örnek olayın analizi. Konuyla ilgili yönerge hazırlama. Günlüklerin yazdırılması.
4. Hafta	<i>Sanal ortamı güvenli kullanmaya önem gösterir.</i>	Hikâye temelli örnek olayın analizi. Konuyla ilgili grup tartışması. Günlüklerin yazdırılması.
5. Hafta	<i>Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.</i>	Gazete haberi temelli örnek olayın analizi. Konu ile ilgili slogan geliştirme. Günlüklerin yazdırılması.
6. Hafta		Anket formunun son uygulamasının yapılması.

Bu çalışma eylem araştırması deseninde gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırmalarında konu ile ilgili uzmanlardan oluşan geçerlik komitesi hem çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği hem de süreç içinde araştırmacının daha nitelikli olması için araştırmacıya gerekli dönütleri sunacak olması bakımından oldukça önemlidir (Kabapınar, 2021). Bu nedenle araştırmaya başlamadan önce 2'si sosyal bilgiler öğretmeni biri akademisyen olmak üzere toplam 3 kişilik geçerlik komitesi oluşturulmuştur. Daha sonra ders kazanımları incelenerek kazanımlarla uyumlu aynı zamanda öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilecek nitelikte örnek olaylar yazılmıştır. Bu doğrultuda "*Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.*" kazanımına ilişkin odağına internetin gündelik yaşama olan etkilerini alan kurgu temelli örnek olay; "*Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.*" kazanımına ilişkin odağına sanal ortamdaki elde edilen bilgilere eleştirel bakabilmeyi alan örnek olay; "*Sanal ortamı güvenli kullanmaya önem gösterir.*" kazanımına ilişkin odağına sanal ortamın güvenli kullanımını alan örnek olay ve "*Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.*" kazanımına ilişkin ise odağına bilimsel etiği alan gazete haberi temelli örnek olay yazılmıştır. Bu örnek olaylara ilişkin eylem planları hazırlanmıştır. Bunun yanında örnek olaylar ve örnek olaylara ilişkin hazırlanan eylem planları geçerlik komitesiyle birlikte değerlendirilerek uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Daha sonra hazırlanan eylem planlarından birine ilişkin pilot uygulama gerçekleştirilerek, eylem planlarında gerekli olduğu değerlendirilen düzeltmeler yapılarak uygulama sürecine geçilmiş ve araştırmacının uygulaması 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin Sancaktepe ilçesinde yer alan bir devlet okulunda bulunan 5. sınıf öğrencileriyle 10 Ocak 2022 - 11 Mart 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, öğrencilerin araştırma öncesi ve sonrası dijital vatandaşlık becerilerini değerlendirmek amacıyla anket formu hazırlanmıştır. Açık uçlu 4 (dört) sorudan oluşan bu anket formunun geliştirilme sürecinde uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar dönütlerinde, "*İnternet*" gündelik yaşamımızı nasıl etkilemektedir?" sorusuna "*Örnekle açıklar mısınız?*" ibaresinin eklenmesini ve "*Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşmaktasınız?*" sorusundaki "*ulaşmaktasınız*" ibaresinin "*ulaşılabilir*" biçiminde olmasını tavsiye etmişlerdir. Bu doğrultuda sorularda düzenlemeye gidilmiştir. Geliştirilen bu anket formu uygulama süreci başlamadan önce ve uygulama sürecinin sonunda

öğrencilere uygulanmıştır. Böylece araştırma öncesi ve sonrası öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerine ilişkin durumları hakkında değerlendirmeler yapma imkânı sağlayacak veriler toplanmıştır.

Çalışmada öğrencilerin uygulama öncesi dijital vatandaşlık becerilerinin nasıl olduğunu saptamak için anket formu kullanılarak gerekli veriler toplandıktan sonra uygulama süreci başlatılmıştır. Bu kapsamda ilk uygulamada öğrencilerin, odağına internetin gündelik yaşama olan etkilerini alan kurgu temelli örnek olayı analiz etmeleri ve konu ile ilgili poster geliştirmeleri; ikinci uygulamada odağına sanal ortamdaki elde edilen bilgilere eleştirel bakabilmeyi alan örnek olayı analiz etmeleri ve konu ile ilgili yönerge hazırlamaları; üçüncü uygulamada odağına sanal ortamın güvenli kullanımını alan örnek olayı analiz etmeleri ve son uygulamada ise odağına bilimsel etiği alan gazete haberi temelli örnek olayı analiz etmeleri ve konu ile ilgili slogan geliştirmeleri sağlanmıştır. Örnek olayların sınıf içi analiz süreçleri kayıt altına alınmış ve bu kayıtlar araştırmacı tarafından araştırma verisi olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında örnek olayların analiz sürecinden sonra konu ile ilgili etkinlikler yaptırılmış ve öğrenciler tarafından ortaya konan ürünler araştırmada veri olarak kullanılmıştır. Çalışmada uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini değerlendirmek amacıyla uygulama süreci boyunca öğrencilerin günlük yazmaları sağlanmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin derse ilişkin duygu ve düşüncelerini günlüklerine içtenlikle yazabilecekleri belirtilmiştir. Günlüklerin nasıl yazılacağı ile ilgili öğrencilere bilgi verilmiştir. Uygulama sürecinin tamamlanmasından sonra araştırma öncesine göre öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinde nasıl bir değişim olduğunu saptamak amacıyla anket formu uygulanarak araştırmanın veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin nasıl olduğunu saptamak amacıyla uygulama öncesi ve sonrası anket formu kullanılarak elde edilen veriler, sınıf içi iletişim kayıtları ve öğrenci günlükleri içerik analizine tabi tutularak işlenmiştir. Nitel verilerin analizinden tercih edilen analiz yöntemlerinden olan içerik analizinde veriler, benzerlikler veya farklılıklar baz alınarak analiz edilir ve ulaşılan temalar ekseninde yorumlanarak sunulur (Sözbilir, 2009). Bu doğrultuda anket formu, sınıf içi iletişim kayıtları ve öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler öncelikle satır satır incelenmiş, daha sonra benzer ve farklı vurgulamalar saptanarak temalara ve temalarla ilgili kodlara ulaşılmıştır. Kodlama işlemlerinde katılımcı ifadelerinin orijinal hâline mümkün olduğu kadar bağlı kalınmıştır. Araştırmada örnek olayların analiz süreçlerinden sonra öğrencilere konu ile ilgili etkinlik yaptırılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen öğrenci ürünleri veri olarak değerlendirilmiştir. Öğrenci ürünleri önceden hazırlanan rubrikler kullanılarak betimsel analize tabi tutularak işlenmiştir. Hem içerik analizine tutulan verilerin hem de betimsel analize tabi tutulan verilerin analiz sürecinde başka bir araştırmacının görüşleri alınarak analiz sonuçlarının tutarlılığı güçlendirilmiştir. Ayrıca çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla bulgular, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Doğrudan alıntılarda ve araştırmanın hiçbir aşamasında katılımcıların gerçek isimlerinden bahsedilmemiştir. Araştırmada katılımcılara, Ö1-Ö30 biçiminde kod isimler verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramları ile açıklanan bazı stratejiler kullanılmaktadır (Creswell, 2014; Lincoln & Guba, 1985; Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu doğrultuda, çalışmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla, çalışma bizzat araştırmacı tarafından uygulanarak uzun süreli etkileşim gerçekleştirilmiş ve farklı veri türleri kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmada uygulama süreci kayıt altına alınmış, araştırma süresince öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler ve öğrenciler tarafından yazılan günlükler analiz edilmiştir. Bunun yanında eylem araştırması geçerlik komitesi oluşturularak komite ile değerlendirme toplantıları yapılmıştır. Aktarılabirlik stratejisi kapsamında, araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabir durum örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Çalışma grubu hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Çalışmanın uygulama süreci, verilerin nasıl toplandığı ve nasıl analiz edildiği hakkında detaylı açıklamalar yapılmıştır. Elde edilen bulgular

doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Tutarlılık stratejisi çerçevesinde araştırmada veri toplama araçlarının ve eylem planlarının geliştirilmesinde uzman görüşü alınmıştır. Ayrıca araştırma verilerinin analiz sürecinde yapılan kodlamalar dışarıdan bir göz olarak başka bir araştırmacının yapmış olduğu kodlamalarla karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda kodlamaların önemli derecede birbirini desteklediği görülmüştür. Çalışmada teyit edilebilirlik stratejisi bağlamında, analiz sürecinde yapılan kodlamalarda mümkün olduğu kadar veri setindeki ifadeler tercih edilmiş, çıkarımlarda veri setine sadık kalınmış ve bulgularda doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırma Etiği

Araştırmanın bütün aşamalarında etik ilkelere uygun hareket edilmiştir. Bu kapsamda araştırma için Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan etik onay alınmıştır (10.12.2021/10-20). Öğrenci velileri, veli onam formu ile bilgilendirilerek araştırma için gerekli olan veli izinleri alınmıştır. Bunlar dışında bu araştırma süresince “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” çerçevesinde hareket edilmiştir.

Bulgular

Örnek olay temelli öğretim uygulamasının öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini nasıl etkilediğini saptamak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada ulaşılan bulgular, araştırma soruları temel alınarak aşağıda verilmiştir.

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Gerçekleştirilen Örnek Olay Yöntemi Temelli Öğretim Süreci Öğrencilerin Dijital Vatandaşlığa Yönelik Bilgi ve Becerilerini Nasıl Etkilemektedir? sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci sorusunda, 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen örnek olay yöntemi temelli öğretim sürecinin, öğrencilerin dijital vatandaşlığa ilişkin bilgi ve becerilerini nasıl etkilediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında, öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmek amacıyla dört eylem planı uygulanmıştır. Öncelikle öğrencilerin hazırlanan örnek olayları analiz etmesi sağlanmıştır. Analiz sürecinden sonra konuyla ilgili etkinlik yaptırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin araştırma öncesi ve sonrası dijital vatandaşlık becerilerinin nasıl olduğunu değerlendirebilmek amacıyla gerekli verileri toplayabilmek için uygulama öncesinde ve bitiminde anket formu tekrar uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular, uygulama süreçleri ve anket formundan elde edilen bulgular olarak sınıflandırılarak aşağıda verilmiştir.

Birinci Uygulamadan Elde Edilen Bulgular. Araştırmanın ilk uygulamasında öğrenciler, “*Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.*” kazanımından yola çıkarak yazılan ve odağına online verilen bazı hizmetlerin nasıl gerçekleştirildiğini ve bu hizmetlerin toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini alan örnek olayı analiz etmişlerdir. Bu kapsamda, derste adres değişikliği işleminin e-Devlet portalı üzerinden gerçekleştirildiği bilgisini öğrenen bir çocuk ile adres değiştirmek için nüfus müdürlüğüne giden babasının ana karakterler olduğu örnek olayın analiz sürecine ilişkin örnek sınıf içi iletişim kesiti aşağıda verilmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: *Size göre örnek olaydaki sorun nedir?*

Ö-11: *Örnek olaydaki sorun Nüfus Müdürlüğünde evin adresinin değiştirilememesidir.*

Ö-3: *Hocam sıkıntı Emir Rıza'nın anne ve babası hepsi ailecek taşınacaklarmış ama Nüfus Müdürlüğünde randevuları çok olduğu için gerçekleştiremeyeceklerini söylemişlerdir.*

Ö-26: *Sorun ülkemizin sunmuş olduğu dijital hizmetlerden Emir Rıza'nın ailesinin faydalanmaması*

Araştırmacı: Emir Rıza'nın ailesi bu sorunu çözmek için nasıl hareket etmelidir?

Ö-26: Öğretmenim mesela hani oraya Corona var diye hocam otobüsle gittiği için babası onu hocam e-Devletten veya başka bir yerden internet üzerinden yapabilirler.

Araştırmacı: Evet peki Emir Rıza'nın yerinde siz olsaydınız ailenize nasıl bir çözüm önerirdiniz?

Ö-8: Öğretmenim derste öğrendiğini ailesine söyleyebilirdi dördüncü üniteden öğrendiği de şu olabilirdi dijital hak ve sorumluluk onu ailesine önerip mesela orada randevu almaya çalışabilirdi hakkını aramaya çalışabilirdi.

Ö-8: Dijital hizmetlerden.

Ö-27: Hocam ben olsam e-devlet ile ilgili şey hocam yani konusu şey yapabiliyordum.

Ö-26: Ben olsaydım aileme e-devletten başvurmalarını isterdim.

Verilen sınıf içi iletişim kesitinden de anlaşılacağı gibi öğrenciler örnek olayı yetkinlikle analiz etmişlerdir. Bu kapsamda öğrenciler örnek olaydaki sorunun çözümüne ilişkin dijital hizmetlerden faydalanılması gerektiğini vurgulayan çözüm önerileri geliştirmişlerdir. Bu çerçevede dijital hizmetlerin gündelik yaşama olan etkisine ilişkin öğrencilerin farkındalığının geliştiği söylenebilir. Bunun yanında örnek olayın analiz sürecinde bazı öğrencilerin örnek olaydaki karakterlerle empati kurdukları tespit edilmiştir. Ayrıca analiz sürecine, sınıfta bulunan öğrencilerin önemli bir kısmının katılım gösterdiği saptanmıştır. Özellikle öğrencilerin adres değişikliği işleminin e-Devlet portalı üzerinden yapılabileceğini ifade etmelerine dayanarak örnek olayın öğrencilerin dijital hizmetlere ilişkin farkındalığının gelişimine katkıda bulunduğunu ifade edebiliriz.

Örnek olayın analiz süreci tamamlandıktan sonra tamamlayıcı etkinlik olarak öğrencilerden konu ile ilgili bireysel olarak poster geliştirmeleri istenmiştir. Bu etkinliğin yapıldığı gün derse bir öğrenci gelmediği için etkinliği toplam 29 öğrenci yapmıştır. Öğrenciler etkinliği tamamladıktan sonra bütün öğrenci ürünleri toplanmıştır. Daha sonra öğrenci ürünleri “kavramları açıklama, kavramlarla ilgili örnekler verme, kavramları görseller ile destekleme ve özgünlük” boyutlarında analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

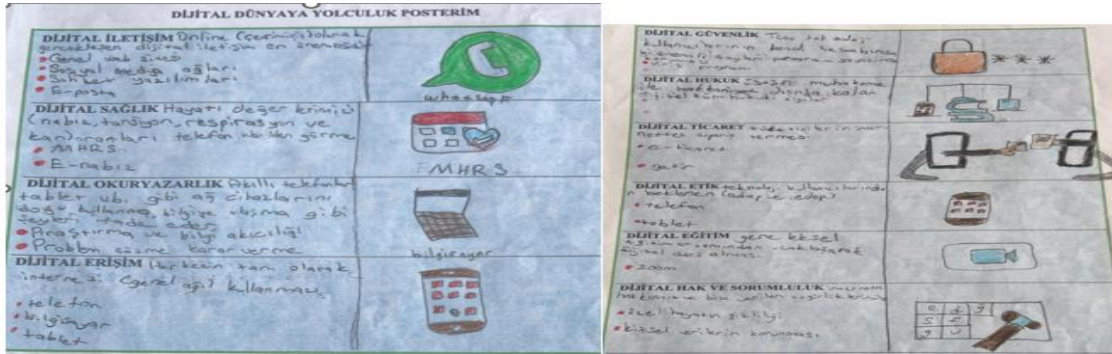
“Dijital Dünyaya Yolculuk: Poster Hazırlama” Etkinliğinin Analiz Sonuçları

AI Boyutlar				
	Kavramları Açıklama	Örneklerle Destekleme	Görselle Destekleme	Özgünlük
Ürünün Niteliği	Çok İyi: 21	Çok İyi: 12	Çok İyi: 25	Çok İyi: 26
	İyi: 6	İyi: 11	İyi: 2	İyi: 2
	Orta: 1	Orta: 6	Orta:	Orta: 1
	Geliştirilmeli: 1	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:
	Zayıf:	Zayıf:	Zayıf: 2	Zayıf:

Tablo 3’te verilen bilgilere dayanarak öğrencilerin nitelikli ürünler ortaya koyduklarını ifade edebiliriz. Bu kapsamda kavramları görsellerle destekleme kategorisinde 2 zayıf çalışmanın olduğu saptanmıştır. Örneklerle destekleme kategorisinde çok iyi, iyi ve orta değerlerinin dengeli dağıldığı, görsellerle destekleme ve özgünlük boyutlarında ise ağırlıklı olarak çok iyi olarak nitelendirilen ürünlerin geliştirildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar öğrencilerin, dijital hizmetlerin önemine ilişkin bilgi ve farkındalıklarını yaptıkları ürünlere yansıtıldıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda Ö8 tarafından yapılan çalışma örnek olarak Görsel 1’de verilmiştir.

Görsel 1

Öğrenci Ününü (Ö8)

Ö8 tarafından yapılan çalışma incelendiğinde, dijital vatandaşlık ile ilgili kavramların örneklendirilerek açıklandığı, görsellerle zenginleştirildiği ve görece özgün olduğu görülmektedir. Bunun yanında diğer öğrenciler tarafından hazırlanan posterlerin de benzer özellikler taşıdığı saptanmış ve öğrencilerin çok önemli bir kısmının yapmış oldukları posterlerde dijital vatandaşlık kavramını yetkinlikle ele aldıkları görülmüştür.

İkinci Uygulamadan Elde Edilen Bulgular: Araştırmanın ikinci uygulamasında öğrenciler, “*Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.*” kazanımı kapsamında yazılan ve odağına internetten doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabileceğini alan örnek olayı analiz etmişlerdir. Örnek olayın analiz sürecine ilişkin sınıf içi örnek iletişim kesiti aşağıda verilmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: Bu örnek olayda geçen Bilal öğretmenin eksik ya da yanlış yaptığı bir şey var mı? Neden?

Ö-8: Hocam evet var. Eylül Esmâ’ya nasıl araştırma yapacakları hakkında mesela öğretmenim uzantılara dikkat etmesini ilk sitelerden girmemesini falan söylememiş hocam ve Esmâ da ilk bulunduğu siteye girmiştir hocam.

Ö-11: Hocam, arkadaşımızın dediği gibi Bilal Öğretmen söylememiş o da ilk çıktığı sonuca tıklamış.

Ö-5: Hocam, şey şimdi Eylül Esmâ’ya hocası Bilal Öğretmen hem uzantılara hem edu ve gov şey uzantılarına söylememiş ve karşısına karşılaştırılması gereken yerleri söylememiş hocam o yüzden Eylül Esmâ da yanlışlık yapmış.

Ö-21: Hocam burada Bilal Hoca yani tam dersi anlatmamış kurallarını mesela araştırma yaparken nelere dikkat edileceğini yani devletin sitelerinden yararlanabileceğini söylememiştir hocam, uyarı yapmamıştır.

Ö-27: Hocam şimdi hocam Bilal Öğretmen Eylül Esmâ’ya şunu söylememiş yani ilk girdiği siteye girmeden yani siteleri böyle karşılaştırması gerekiyordu hocam.

Ö-19: Hocam bence Bilal Öğretmenin yaptığı öğretmenim bir sıkıntı daha var: Hocam şey Bilal Öğretmen, öğretmenim derste şeyi anlatmayı unutmuş öğretmenim: Bizim öğretmenim e posta adresimize özel bilgilerimizi hocam hep e posta adresimizde o yüzden hocam şifremizi kolay harfler ile yapmamalıyız.

Ö-19: Yoksa sıkıntılar yaşayabiliriz hocam.

Ö-4: Hocam, Bilal Öğretmen yapacakları ödevin tam detaylarını falan anlatmamış bir de araştıracakları şeyin, ödevin https ile başlamasını söylememiş.

Araştırmacı: Hayır, https olduğu zaman ne oluyor peki?

Ö-4: Daha güvenli olması.

Ö-23: Öğretmenim Bilal Öğretmenin eksik yaptığı bir şey daha var: Mesela çift parantez araştırmasını Eylül Esmâ çift parantez içine almak gerekirdi.

Araştırmacı: Çift parantez miydi, başka bir şey miydi?

Sınıf geneli: Yüksek sesle "tırnak".

Ö-23: Evet çift tırnak içine alıp araştırırsaydı daha verimli olabilirdi araştırması.

Ö-23: Çünkü daha güvenli araştırma sonuçları çıkabilirdi.

Ö-1: Bilal Öğretmen işini yanlış yaptığı tek yer https, edu ve gov siteleri ve devletin yaptığı siteleri edinmelerini tavsiye etmemiş. Yoksa yanlış bilgilere ulaşacaklarını söylememiş hocam.

Ö-6: Hocam, siteleri karşılaştırmayı unutmuş com ile biten com uzantılı siteler olsa da onları karşılaştırması daha güvenilir bilgiye ulaşmasını sağlayabilirdi.

Verilen sınıf içi iletişim örneğinde öğrencilerin, sanal ortamdan güvenli ve doğru bilgilere nasıl ulaşabileceğini vurgulayan cümleler kullandıkları ve örnek olayı farklı boyutlarda analiz ettikleri görülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin örnek olayın analiz sürecinde, örnek olayda geçen ve sanal ortamdan doğru ve güvenilir bilgiler elde edilmesini olumsuz etkileyen davranışları tespit ettikleri saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin, örnek olayda geçen Bilal Öğretmen'in sanal ortamdan doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşabileceğine ilişkin öğrencilerine yeterli rehberliği yapamadığını saptamışlardır. Bu çerçevede öğrenciler, sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmanın yolları olarak site bağlantısına ve uzantısına dikkat etme, çift tırnak içerisinde arama yapma, sitelerde verilen bilgileri karşılaştırma yapılmasını vurgulamışlardır. Analiz süreci aşağıdaki sınıf içi iletişim kesiti ile devam etmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: Siz Bilal Öğretmen'in yerinde olsaydınız öğrencilerinize yapacakları çalışmalar ile neler önerirdiniz?

Ö-14: Öğretmenim ben Bilal Öğretmenin yerinde olsaydım edu ve gov sitelerine bakmalarını söyledim eğer araştırmada onlar yoksa birkaç siteye bakarak karşılaştırmalarını söyledim. Bir de öğretmenim çift tırnak içerisine alarak aratmalarını söyledim.

Ö-9: https olan sitelere girmelerini söyledim.

Araştırmacı: Tamam, demin de söylemiştik https olan siteye girmeyi niye önerirdin?

Ö-9: Daha güvenli olması.

Ö-24: Hocam bence Bilal Öğretmen ilk önce şey yapmalıydı hocam şey önermeliydi hocam edu ve gov internet sitelerine ve https ile başlayan sitelere girmelerini önerirdim.

Ö-18: Hocam şimdi hani güvenilir sitelere hani https, gov, edu öyle şeyleri önerir ve bilinmeyen, tanıdık olmayan sitelere şüpheyle yaklaşmalarını söyler ve hani bazı sitelerle karşılaştırırdım.

Ö-27: Hocam ben devletin sitelerini kullanmasını önerirdim.

Ö-21: Hocam bence Bilal Öğretmen dersin yani birçok konusunu anlatmalıdır mesela kurallarını, neler yapması, hangi sitelerden araştırması bir de devletin önerdiği sitelerden araştırması gerekir.

Ö-25: Ben şey güncel tarih olup olmadıklarına bakmalarını isterdim.

Ö-5: Hocam ben dijital etiğe ve dijital güvenliğe uyararak araştırma yapmalarını önerirdim.

Ö-8: Öğretmenim ilk çıkan sitelere girmemelerini siteleri birbirleriyle karşılaştırmalarını dilerdim.

Verilen iletişim kesitini incelediğimizde, öğrencilerin, sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmanın yolları ile ilgili doğru tespitlerde buldukları görülmektedir. Bu doğrultuda sanal ortamda

doğru ve güvenilir bilgiler elde edebilmek için öğrenciler, https ile başlayan sitelerin tercih edilmesinin, edu. ve gov. uzantılı sitelere öncelik verilmesinin, sitelerin karşılaştırılmasının ve çift tırnak içerisinde araştırma yapılmasının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Analiz süreci aşağıdaki diyalogla devam etmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: Örnek olayda geçen Eylül Esmâ araştırmasını yaparken ne tür hatalar yapmıştır?

Ö-29: Öğretmenim Eylül Esmâ araştırmasını yaparken öğretmenim internet uzantılı sitelere dikkat etmemiş öğretmenim ilk çıkana basmıştır.

Ö-12: Hocam ilk çıkan sonuca tıklamış ve tırnak işareti içinde aratmamıştır.

Ö-16: Hocam, Eylül Esmâ e-posta adresi açmış ve şifresini kolay tahmin edilen şifrelerden yapmış.

Araştırmacı: Evet, değil mi?

Ö-22: Yaptığı araştırma sonucunda dolandırılma sorununa neden olabilirdi.

Araştırmacı: Nasıl? Biraz daha açıklayabilir misin?

Ö-22: Ya hocam diyor ya e posta şey tahmin edilebilir bir şifre onunla dolandırıcılar dolandırabilirdi.

Ö-7: Binlerce bilgi yığını arasında hemen bir tanesini seçip girmesi bence hatalıydı. Dijital güvenliğe uygun olamamış.

Araştırmacı: Peki, sen neler önerirdin?

Ö-7: Ben şey nasıl önerirdim, şöyle söyleyeyim: Şifresini kolay koymamasını, biraz daha zor, kendi aklında tutabilecek bir şifre koymasını ve dijital güvenliğe daha çok uymasını söyledim.

Verilen sınıf içi iletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin, örnek olayda geçen Eylül Esmâ adlı öğrencinin yaptığı hataları doğru bir şekilde tespit ettikleri görülmektedir. Bu kapsamda öğrenciler sanal ortamın doğru ve güvenilir bir biçimde nasıl kullanılacağını vurgulayan iletilere cevaplarında yer vermişlerdir. İkinci uygulama kapsamında gerçekleştirilen sınıf içi analiz sürecini genel olarak değerlendirdiğimizde, örnek olayların öğrencilerin sanal ortamdan doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşabileceğine yönelik genel manada doğru cevaplar verdikleri saptanmıştır. Çünkü verilen iletişim kesiti örneklerinden de görülebileceği gibi analiz sürecinde öğrenciler sanal ortamdan doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşabileceğine ilişkin doğru bilgileri ifade etmişlerdir. Buna dayanarak örnek olayın, öğrencilerin günlük hayatlarında sanal ortamı kullanırken daha bilinçli hareket etmelerine katkı sağlayacağını ifade edebiliriz.

Örnek olayın analiz süreci tamamlandıktan sonra, sanal ortamdan doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşabileceği ile ilgili "Yönerge Hazırlama" etkinliği yaptırılmıştır. Etkinliğin yapıldığı günde bir öğrencinin devamsızlık yapmasından dolayı etkinliği 29 öğrenci yapmıştır. Öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler "biçimsel özellikler, bilgilerin doğruluğu, düzen ve özgünlük" boyutlarında analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar aşağıda Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4'te verilen analiz sonuçlarına göre biçimsel özellikler boyutunda 24 çok iyi, 4 iyi ve 1 zayıf; bilgilerin doğruluğu boyutunda 22 çok iyi, 6 iyi ve 1 zayıf; düzen boyutunda 27 çok iyi, 1 iyi ve 1 zayıf; özgünlük boyutunda 28 çok iyi ve 1 zayıf ürün olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, öğrenci ürünleri niteliksel açıdan çok iyi ve iyi olarak değerlendirilmiştir. Öğrenci ürünlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

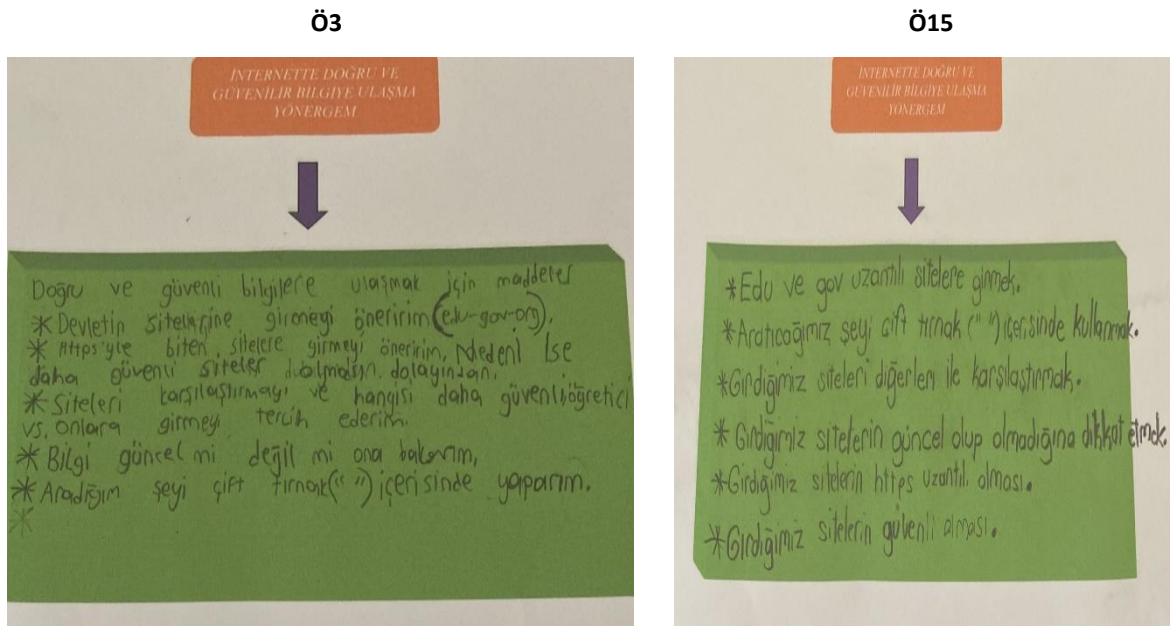
Tablo 4

“Yönerge Hazırlama” Etkinliğinin Analiz Sonuçları

	Alt Boyutlar			
	Biçimsel Özellikler	Bilgilerin Doğruluğu	Düzen	Özgünlük
Ürünün Niteliği	Çok İyi: 24	Çok İyi: 22	Çok İyi: 27	Çok İyi: 28
	İyi: 4	İyi: 6	İyi: 1	İyi:
	Orta:	Orta:	Orta:	Orta:
	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:
	Zayıf: 1	Zayıf: 1	Zayıf: 1	Zayıf: 1

Görsel 2.

Öğrenci Ürünleri

Görsel 2’de verilen örnek yönergelerden de anlaşılacağı gibi analiz sonunda öğrencilerin benzer içerikte yönergeler yazdıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak amacıyla izlenmesi gereken adımların önemli ölçüde farkında oldukları tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin siteler arasında karşılaştırma yapmak, edu. ve gov. uzantılı siteleri tercih etmek, tırnak içinde arama yapmak ve https ile başlayan siteleri tercih etmek suretiyle sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere ulaşılacağı vurguladıkları tespit edilmiştir. Bunlara dayanarak uygulama sürecinin, öğrencilerin sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılacağına ilişkin müktesebatlarını önemli ölçüde geliştirdiğini ifade edebiliriz.

Üçüncü Uygulamadan Elde Edilen Bulgular. Araştırmanın üçüncü uygulamasında öğrenciler, “Sanal ortamı güvenli kullanmaya önem gösterir.” kazanımı kapsamında hazırlanan ve sanal ortamın güvenli bir biçimde nasıl kullanılacağına odaklanılan hikâye temelli örnek olayı analiz etmişlerdir. Analiz sürecine ilişkin sınıf içi iletişim kesitlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: Hikâyede geçen Tekin arkadaşı Şenol’a akıllı telefon alması için interneti önerirken eksik ya da yanlış bilgi verdiğini düşünüyor musunuz? Niçin?

Ö-11: Hocam, eksik var çünkü öyle https gibi uzantıları söylemesine dikkat etmemiş, bir de yorumlara bakmasını önermemiş.

Ö-19: Hocam bence, eksik verdiği bilgi vardır. Öğretmenim çünkü öğretmenim https, edu, gov gibi uzantılar bir de öğretmenim sosyal medyada tanıştığımız kişilere öğretmenim isim özel bilgilerimizi vermemeyi söylemeyi unutmuş.

Ö-9: Bence eksik vermiştir. Çünkü önüne çıkan ilk siteye girmemesi gerektiğini söylememiştir.

Ö-21: Hocam, yanlıştır yani hiçbir şey yani internetin kurallarını hiçbir şekilde anlatmamıştır. Yani hocam devletin sitelerine girmesini, hangi siteden araştırmasını, onun nerden aldığını anlatmamıştır hocam.

Ö-28: Hocam, yanlıştır çünkü mesela arayacağı şeyi çift tırnak içerisinde aramasını söylememiştir hocam.

Ö-23: Siteler arasında fiyat karşılaştırması yapması gerektiğini söylememiştir.

Araştırmacı: Sizce, Şenol telefon siparişini vermeden önce nelere dikkat etmeli ve nasıl hareket etmeliydi?

Ö-8: Öğretmenim ilk önce Şenol internet kafeye gidip kendi bilgilerini bilgisayara yazmamalıydı, internetten bulduğu sosyal medya arkadaşına kendi bilgilerini vermemeliydi.

Ö-7: Evet hocam, tanıştığı arkadaşına bütün bilgilerini vermiştir. Kimlik hırsızlığı olmuştur.

Ö-18: Hocam ilk önce şey yaparken bilmediği şeyler varsa onu ilk önce araştırmalı ve öyle yola çıkmalıydı.

Ö-20: Hocam siteleri karşılaştırıp fiyatları daha uygun alabilirdi ve bilmediği kişilere kimlik bilgilerini vermemeli ve kredi kartı, banka hesabındaki bilgileri vermemeliydi ve bundan dolayı kimlik hırsızlığı gerçekleşmiştir.

Ö-6: Siteleri karşılaştırması gerekiyordu hocam, çift tırnak içerisinde aratması gerekiyordu hocam, sonra fiyatını daha uygun bir şekilde alması gerekiyordu ki bozuk veya yanlış bir şekilde daha güvenilir olması gerekiyordu bir de hocam, iade talebi oluyor mu veya hocam şey garantisi var mı diye ona da bakmalıydı.

Ö-11: Hocam, Şenol'un şey yapması gerekiyordu: Siparişi vermeden önce herhangi bir telefon numarası olup olmadığını kontrol etmeliydi.

Ö-3: Hocam, müşteri yorumlarına bakmamıştır.

Ö-21: Hocam, etrafında mesela hocam annesine, babasına veya öğretmenine sorup öyle sipariş vermelidir.

Verilen iletişim kesitini incelediğimizde, öğrencilerin önceki uygulamalara göre konuya ilişkin hakimiyetlerinin arttığını ifade edebiliriz. Bu kapsamda öğrencilerin önceki uygulamalara nazaran daha yetkin ve farklı perspektiflerin ürünü cevaplar verdikleri görülmektedir. Analiz sürecinde öğrenciler örnek olayda geçen karakterin yapmış olduğu hatalı eylemleri güvenli internet kullanımını baz alarak saptamışlardır. Öğrenciler, analiz sürecinde sanal ortamda alışveriş yapmadan önce araştırma yapılmasının, güvenilir sitelerin tercih edilmesinin, siteler arasında karşılaştırma yapılmasının gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca sanal ortamda dolandırılma ve suça bulaşma/sürüklenme riskine karşı sanal ortamda özel bilgilerin paylaşılmaması, alışveriş yaparken güvenebileceği insanlardan (anne, baba ve öğretmen gibi) destek alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Analiz süreci aşağıda verilen iletişim kesiti ile devam etmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: Şenol, dijital vatandaşlık kapsamında hangi becerileri kullanmıştır?

Ö-5: Şey hocam, dijital erişim.

Ö-5: Hocam, dijital ticareti kullanmıştır ve dijital erişimi kullanmıştır.

Ö-7: Dijital ticaret, dijital iletişim, dijital erişimi kullanmıştır. Dijital vatandaşlığın hangi boyutlarına dikkat etmemiştir: Dijital güvenliğe dikkat etmemiştir.

Ö-19: Öğretmenim, dijital ticaret ile erişimi kullanmıştır.

Araştırmacı: Peki, hangi boyutlarını dikkate almamıştır?

Ö-11: Dijital güvenliği kullanmamıştır.

Araştırmacı: Dijital güvenliği kullanmamıştır.

Ö-21: Dijital hak ve sorumlulukları kullanmamıştır hocam.

Ö-23: Hocam, dijital etik. Çünkü dijital etik internet adabı demektir. Şenol adlı kişi karşdakileri dijital etiği yani...

Araştırmacı: Şimdi Şenol mu dijital etiğe uymamış, yoksa özel bilgilerini paylaştığı kişi mi?

Ö-23: Özel bilgilerini paylaşan kişi dijital etiğe uymamıştır. Şenol değil.

Verilen iletişim kesitine dayanarak, öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini baz alarak örnek olayı yetkinlikle analiz ettiklerini söyleyebiliriz. Çünkü öğrencilerin örnek olayda geçen karakterin dijital vatandaş olarak dijital erişimi, dijital ticareti, dijital iletişimi kullandığını ancak dijital güvenlik, dijital hak ve sorumluluk, dijital hukuk, dijital etik ve dijital okuryazarlık boyutlarına yeterince dikkat etmediğini ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca öğrenciler, örnek olayda geçen karakterin dijital vatandaşlık becerilerinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle yapılan uygulamaların öğrencilerin analiz becerilerini geliştirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Dördüncü Uygulamadan Elde Edilen Bulgular. Araştırmanın dördüncü uygulamasında öğrenciler, “Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.” kazanımı kapsamında odağını bilimsel etik oluşturan gazete haberi temelli örnek olayı analiz etmişlerdir. Analiz sürecine ilişkin sınıf içi iletişim kesitlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Araştırmacı: Örnek olayda geçen Fatih’in davranışını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden?

Ö-5: Hocam, şimdi Fatih’in davranışı doğru değil hocam çünkü altına bir kaynakça ve dipnot yazıp, şey bu kitabı nerede yazdığına dair şey bir yazı gibi bir şey yazması lazımdı hocam, yani bu dijital etiğe aykırı.

Ö-3: Hocam, doğru değil, çünkü bilgi hırsızlığı yapmış, çünkü kaynağı kaynakçada yazmamış hocam.

Ö-11: Doğru değildir. Çünkü kendisi yapmış gibi göstermiştir. Hem bilimsel etiğe aykırı hem de kitabın yazarına, artık hangi kitaptan bakmışsa ona saygı göstermemiştir.

Ö-14: Öğretmenim, şey Fatih’in yaptığı davranış yanlış çünkü öğretmenim, aynısını yazıyor baktığı kaynaktan aynısını yazdığı için de hocam değiştirerek yazması gerekiyor (Kendi ifadeleriyle yazması) o yüzden yanlış yapmıştır.

Ö-21: Hocam, bence yanlıştır. Çünkü hocam, kopyala yapıştır yapmıştır yani aynı kitaptan aynı bilgileri koymuştur. Başka kitaplardan da yararlanmalıdır bir de hocam, kendisinin gibi göstermiş olmaması lazımdı, kaynağı belirtmeliydi.

Ö-19: Öğretmenim bence öğretmenim, Fatih’in davranışı yanlıştır çünkü öğretmenim, dijital etiğe uymuyor öğretmenim, alsa da öğretmenim bunu nerden aldığını, hangi kitaptan aldığını, kimin yazdığını yazmalıydı.

Verilen iletişim kesitinden öğrencilerin örnek olayda yer alan etik ilkelere uymayan davranış saptadıkları ve söz konusu davranışın niçin etik olmadığını nedenleri ile açıkladıkları görülmektedir. Bu kapsamda öğrenciler intihal yapmadan herhangi bir bilgi kaynağından nasıl istifade edilebileceğini ifade ederek çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranılması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin çalışması referans verilmeden kullanılan bir insanın hangi duyguları hissedeceğine ilişkin ne

düşündüklerini saptamak amacıyla, “Size ait olan bir kitaptan bu şekilde bilgiler alınsaydı ne hissederdiniz? sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya sınıfın hemen hemen tamamının “kötü hissedirim” ibaresini kullandığı ve mağdur olan bireyin yaşayabileceği olası duygu durumlarını yansıtan cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu nitelikteki öğrenci cevaplarından bazılarını yansıtan sınıf içi iletişim kesiti örneği aşağıda verilmiştir:

Sınıf içi iletişim kesiti

Ö-27: Hocam, kötü olurdum. Çünkü yazmışım kaç gün uğraşmışım.

Ö-19: Öğretmenim ben çok üzülürdüm öğretmenim, bir de benim isminin verilmemesine üzülürdüm öğretmenim çünkü ben ona şey arkadaşımın dediği gibi aylar, yıllar belki de seneler harcıyorum hocam, bunun karşılığında öğretmenim, benim yazdığım mal satılırdı ben çok üzülürdüm.

Ö-15: Hocam, bütün emeklerimin şey mahvolduğunu hissedirdim, çok sinirlenirdim, üzülürdüm çünkü bütün bilgileri benim kitabımdan çalmıştır ve ismimi, kitabımın adını oradaki kitabında belirtmemiş.

Ö-14: Öğretmenim, ben kötü hissedirdim çünkü öğretmenim, adam gidiyor benim kitabımın aynısını çıkarıyor bir de piyasa değerinin altında şey yapıyor bir de kaynakçaya benim ismimi yazmıyor öğretmenim, nereden aldığını yazmıyor yani hocam kendimi kötü hissedirdim.

Ö-18: Üzülürdüm çünkü hocam, aynısını yapıştırıp onun kitabı daha çok hani piyasa değerinin altında olduğu için hani diğer insanların işine gelirdi hani o yüzden hani benim bilgilerimi çaldığını hani onunmuş gibi gösteriyor.

Ö-9: Öğretmenim sinirlenirdim çünkü hem benim bilgilerimi almış hem de kendisinin gibi göstermiş dayanamazdım yani.

Araştırmada gazete haberi temelli örnek olayın analiz süreci tamamlandıktan sonra konu ile ilgili slogan geliştirme etkinliği yaptırılmıştır. Etkinliğin yapıldığı günde iki öğrencinin devamsızlık yapmasından dolayı etkinliği 28 öğrenci yapmıştır. Öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler slogan oluşturabilme, uygun mesaj verebilme, konunun önemini vurgulama ve biçimsel özellikler olmak üzere dört alt boyutta analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar aşağıda Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

“Slogan Oluşturma” Etkinliğinin Analiz Sonuçları

Değerlendirme Boyutları				
	Slogan Oluşturabilme	Uygun Mesaj Verebilme	Konunun Önemini Vurgulama	Biçimsel Özellikler
Ürünün Niteliği	Çok İyi: 19	Çok İyi: 21	Çok İyi: 28	Çok İyi: 28
	İyi:	İyi:	İyi:	İyi:
	Orta: 2	Orta: 7	Orta:	Orta:
	Geliştirilmeli: 7	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:	Geliştirilmeli:
	Zayıf:	Zayıf:	Zayıf:	Zayıf:

Tablo 5’te verilen sonuçlara göre öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler analiz edildiğinde slogan oluşturabilme boyutunda 19 çok iyi, 2 orta ve 7 geliştirilmeli; uygun mesaj verebilme boyutunda 21 çok iyi ve 7 orta; konunun önemini vurgulama boyutunda 28 çok iyi; biçimsel özellikler boyunda ise 28 çok iyi olarak değerlendirilen çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara dayanarak öğrencilerin bilimsel etik kapsamında nitelikli ürünler geliştirdiklerini ifade edebiliriz. Bu çerçevede öğrenciler tarafından yapılan çalışmalardan bazı örnekler Tablo 6’da verilmiştir:

Tablo 6

Bilimsel Etiğe İlişkin Öğrenci Sloganları

Ö3	BİLİMSEL ETİK İLE İLGİLİ SLOGANIM Bilgi Fatih'e uymayın! Etik BİLGİ HIRSIZLIĞI YAPMAYIN!
Ö4	BİLİMSEL ETİK İLE İLGİLİ SLOGANIM Bilgi hırsızlığı yapmamalıyız, Yani intihal yanlış bir şey. Bunlar bilimsel etiğe aykırıdır.
Ö9	BİLİMSEL ETİK İLE İLGİLİ SLOGANIM 1= kopya sakın intihal kalırsın orada. 2= uy etiğe olma hırsız
Ö15	BİLİMSEL ETİK İLE İLGİLİ SLOGANIM Bilimsel etiğe uy ve bilgi hırsızlığı yapma, mutlu ol
Ö20	BİLİMSEL ETİK İLE İLGİLİ SLOGANIM Kim senin kitabının aynısını yazdı, kopyacı, yazmamıştır. Bilimsel etiğe önemimştir.
Ö28	BİLİMSEL ETİK İLE İLGİLİ SLOGANIM Bilimsel Etiğe Uymalı Bilgi Hırsızlığı Yapmamalıyız

Verilen slogan örneklerinden de anlaşılacağı gibi, geliştirilen sloganlarda genel olarak bilimsel etiğin önemini vurgulandığı saptanmıştır. Bu doğrultuda geliştirilen sloganlarda bilimsel etiğe uygun davranışın önemini ve uygun olmayan davranışların çeşitli örneklerle açıklandığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin, bilimsel etiğe uygun olmayan davranışı "hırsızlık" olarak nitelendirdikleri görülmüştür. Bu kapsamda sloganlarda öğrencilerin genel olarak konuya uygun mesaj vermelerine ve konunun önemini ortaya koyan ifadeleri tercih etmelerine dayanarak gerçekleştirilen öğretim uygulamasının öğrencilerin bilimsel etiğe ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını olumlu etkilediğini ifade edebiliriz.

Anket Formundan Elde Edilen Bulgular: Uygulama sürecinin öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini nasıl etkilediğini saptamak amacıyla uygulamaya başlamadan önce (ön uygulama) ve uygulamanın sonunda (son uygulama) öğrencilerin yazılı olarak cevapladıkları anket formları öğrencilere uygulanmıştır. Bu anket formu ile araştırma öncesi ve sonrası öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerine ilişkin durumlarını gösteren veriler elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler, analiz edilerek aşağıda verilmiştir. Bu kapsamda anket formunda yer alan "İnternet gündelik yaşamımızı nasıl etkilemektedir? Örnekle açıklar mısınız?" sorusuna verilen cevapların analiz sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur:

Tablo 7'de verilen bilgiler incelendiğinde, öğrencilerin gündelik yaşamda internetin olumlu etkisine dair düşüncelerinin altı boyutta toplandığı görülmektedir. Bu doğrultuda ön uygulama anketinde internetin gündelik yaşamdaki olumlu etkisine ilişkin 48 vurgulamanın, son uygulama anketinde ise 74 vurgulamanın yapıldığı saptanmıştır. Ayrıca katılımcıların gündelik yaşamda internetin olumlu etkisine ilişkin görüşlerinin ön ve son uygulama anketinde 6 boyutta toplandığı saptanmıştır. Öte yandan katılımcıların internetin gündelik yaşamdaki olumsuz etkisine ilişkin ön uygulamada ifade ettikleri düşüncelerin 6 boyutta, son uygulamada ifade ettikleri düşüncelerin 11 boyutta toplandığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların internetin gündelik yaşamdaki olumsuz etkisine ilişkin ön

uygulama anketinde 35, son uygulama anketinde ise 74 vurgulama yaptıkları görülmüştür. İnternetin gündelik yaşamdaki olumlu ve olumsuz etkilerine dair katılımcı görüşlerinin son uygulama anketinde daha iyi ifade edildiği saptanmıştır. Bu çerçevede bazı katılımcıların ön ve son uygulama anketinde ifade ettikleri düşüncelerden doğrudan alıntılar Tablo 8’de verilmiştir:

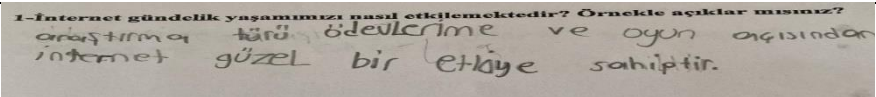
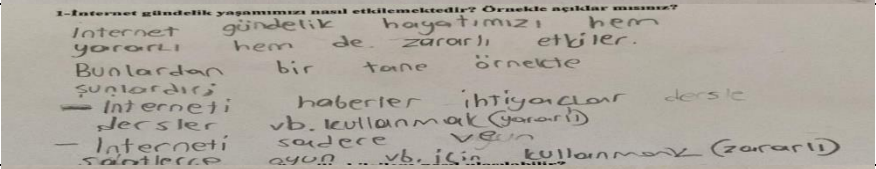
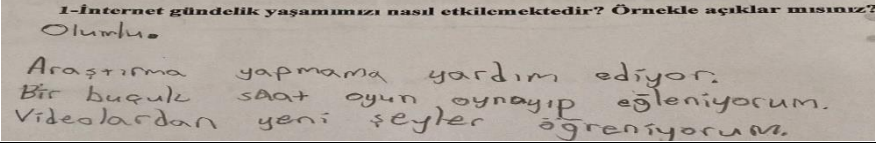
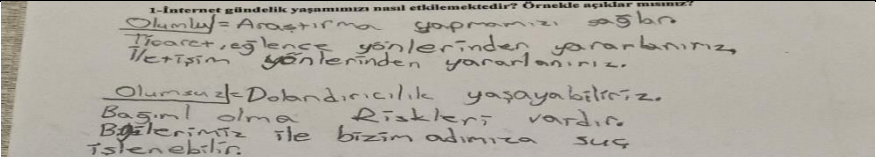
Tablo 7

İnternetin Gündelik Yaşama Etkileri

Tema	Kategori	Kod	Ön uygulama	Son uygulama	
İnternetin Gündelik Yaşama Etkileri	Olumlu	İyi etkilemekte	15	26	
		Derse katkı ile ödev ve araştırma	12	17	
		Oyun ve eğlence	9	5	
		Yeni şeyler öğrenme ve bilgi edinme	5	6	
		Hayatı kolaylaştırma ve hizmet (eğitim, sağlık, ulaşım, iletişim, haberleşme, alışveriş boyutları)	5	19	
		Video izleme	2	1	
	Olumsuz	Bağımlılık	13	16	
		Kötü etkilemekte	12	26	
		Sosyal yaşantı	5	8	
		Kimlik hırsızlığı	-	6	
		Dolandırılma	-	3	
		Sağlık sorunları	3	3	
		Oyun oynama	-	6	
		Ders başarısını düşürme	1	2	
		Aile içi ilişkileri zayıflatma	-	2	
		Kötü alışkanlık	-	1	
		Bilgi hırsızlığı	-	1	
		Yalan haber	1	-	
		Toplam (f)		83	148

Tablo 8

Öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar

Öğrenci	Anket	Doğrudan alıntı
Ö3	Ön uygulama	
	Son uygulama	
Ö9	Ön uygulama	
	Son uygulama	

Öğrencilerin ön ve son uygulama anketinde internetin gündelik yaşamı nasıl etkilediğine ilişkin ifade ettikleri görüşler incelendiğinde, son uygulamada katılımcıların daha yetkin cevaplar verdikleri saptanmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların ön uygulamada genel olarak internetin olumlu etkilerinden söz ettikleri, son uygulamada ise hem olumlu hem de olumsuz etkilerine dikkat çektikleri saptanmıştır. Örneğin katılımcı Ö3 ön uygulamada oyun ve ödev hazırlama boyutlarını öne çıkararak sadece olumlu etkisinden bahsederken son uygulamada ise internetin olumlu ve olumsuz etkilerini vurgulayan cümleler kurmuş ve özellikle internet üzerinden oynanan oyunların bağımlılık yaptığını ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı olan Ö9'da tıpkı katılımcı Ö3 gibi ön uygulamada sadece olumlu yönü ortaya çıkarmıştır. Katılımcı Ö9 son uygulama anketinde ise internetin gündelik yaşamdaki hem olumlu hem de olumsuz etkisini ifade eden cümleler dile getirmiştir. Bu çerçevede Ö9, internetin iletişim, eğitim, eğlence, ticaret boyutlarında gündelik yaşamı olumlu etkilediğini vurgularken aynı zamanda riskler konusunda duyarlı olunması gerektiğinin altını çizmiştir.

Çalışmada uygulamanın sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabileceğine ilişkin öğrencilerin bilgi ve becerilerini nasıl etkilediğini saptamak amacıyla ön ve son uygulama anketinde, "Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşılabilir?" sorusu sorulmuştur. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Sanal Ortamda Doğru ve Güvenilir Bilgiye Ulaşma Yolları

Tema	Kod	Ön uygulama	Son Uygulama
Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yolları	Edu, gov ve com uzantılı siteleri kullanma	7	20
	Güvenilir siteleri kullanma	6	2
	Devlete ait siteleri kullanma	5	6
	Gov ve org uzantılı siteleri kullanma	5	-
	Bilinen siteleri kullanma	3	-
	Telefon, tablet ve interneti kullanma	2	-
	Araştırma ve yorumlara bakma	2	-
	Onaylı siteleri kullanma	1	-
	Kısaltmalara bakma	1	1
	Bütün siteleri kullanma	1	-
	Https ile başlayan siteler kullanma	-	20
	Siteleri karşılaştırma	-	16
	Çift tırnak içerisinde arama yapma	-	15
	Gov, edu, org siteleri kullanma	-	2
	Bilimsel etik ve dijital kurallara uyma	-	1
Toplam (f)		33	83

Tablo 9'da verilen analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını ön uygulama anketinde 33, son uygulama anketinde ise 83 ifadede vurguladıkları görülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin, ön uygulama anketinden farklı olarak son uygulama anketinde sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yolları arasında https ile başlayan siteleri kullanma, siteler arası karşılaştırma yapma, çift tırnak işareti kullanarak arama yapma; gov, edu, ve org uzantılı siteleri tercih etme, bilimsel etik ve dijital kurallara uygun hareket etme örneklerini verdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların sözü edilen hususları ön uygulama anketinde dile getirmemesini göz önüne aldığımızda, uygulamanın öğrencilerin sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmaya ilişkin bilgi ve farkındalıklarını önemli ölçüde yükselttiğini ifade edebiliriz. Bu kapsamda katılımcı görüşlerinden bazı doğrudan alıntılar Tablo 10'da verilmiştir:

Tablo 10

Öğrenci Görüşlerinden Doğrudan Alıntılar

Öğrenci	Anket	Doğrudan alıntı
Ö3	Ön uygulama	2-Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşılabilir? Şu anda "org ve gov" gibi klerle bitirilirse bu siteler genellikle güvenlidir. örnek; Eba.gov.tr
	Son uygulama	2-Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşılabilir? 1- Girdiğimiz sitede https. olmalıdır. 2- Girdiğimiz site devletin siteleri (edu-gov-tr) gibi veya başka güvenilir sitelerde kullanılabilir. 3- Aradığımız şeyi tırnak içerisinde yazmamızı sağlayabilir. 4- Siteleri karşılaştırıp en uygun olanı seçmek.
Ö4	Ön uygulama	2-Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşılabilir? Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere internetten bakarak ulaşılabilir.
	Son uygulama	2-Sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgilere nasıl ulaşılabilir? - Gift tırnak ile aradığımız şeyi arattığımızda. - Https olması. - Edu ve gov ile bitirmemiz. - Sitede karşılaştırmak.

Öğrencilerin, sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabilirliğine ilişkin son ve ön uygulama anketlerine verdikleri cevaplar karşılaştırmalı olarak incelendiğinde son uygulama anketindeki görüşlerin nitelik ve nicelik bakımından ön uygulama anketindeki görüşlerinden daha iyi olduğu saptanmıştır. Örneğin katılımcı Ö3'ün, ön uygulama anketine konu ile ilgili bir örnek verirken son uygulama anketinde dört örnek verdiği saptanmıştır. Ayrıca diğer bir katılımcı olan Ö4'ün ise ön uygulama anketinde konuya ilişkin yetersiz olarak değerlendirilebilecek bir cevap verdiği görülürken son uygulama anketinde ise konuya ilişkin doğru cevaplar verdiği saptanmıştır. Bu bulguları uygulamanın olumlu neticeleri olarak değerlendirebiliriz.

Çalışmada uygulamanın, öğrencilerin sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmalarını nasıl etkilediğini saptamak amacıyla ön ve son uygulama anketinde öğrencilere "Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmanın yolları nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtların analiz edilmesiyle elde edilen bulgular Tablo 11'de verilmiştir:

Tablo 11

Sanal Ortamı Güvenli Kullanma Yolları

Tema	Kod	Ön uygulama	Son uygulama
Sanal ortamı güvenli kullanma yolları	Güvenilir sitelere girmek	7	3
	Özel bilgileri paylaşmamak	7	9
	Her siteye girmemek	5	-
	Bilinen sitelere girmek	5	3
	Bilinçli kullanmak	4	4
	Antivirüs programı kullanmak	3	3
	Her siteye ve reklama tıklamamak	2	-
	Araştırma yapmak	2	-
	Siteleri karşılaştırmak	2	11
	Site isimlerine bakmak	1	-
	Sanal ortama değer verip korumak	1	-
	Bağımlı olmamak	1	1
	Https ile başlamasına dikkat etmek	-	9
	Gov ve edu uzantılı siteler kullanmak	2	8

Tema	Kod	Ön uygulama	Son uygulama
	Dijital etik/bilimsel etiğe uygun davranmak	1	7
	Çift tırnak içerisinde arama yapmak	-	4
	Tanımadığımız insanlarla arkadaşlık etmemek	-	2
	Güvenli programlar kullanmak	-	1
	Zor şifre oluşturmak	-	1
	Yorumlar inceleme	-	1
	Toplam (f)	43	67

Tablo 11'deki öğrenci görüşleri incelendiğinde, ön ile son uygulama anketine verilen cevaplarda önemli bir değişim meydana geldiği görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler son uygulama anketinde gov. ve edu. uzantılı sitelerin tercih edilmesi, çift tırnak içinde arama yapılması, dijital etik ve bilimsel etiğe uygun davranılması, sosyal medyada tanımadığı insanlarla arkadaşlık edilmemesi, kırılması veya tahmin edilmesi zor şifrelerin tercih edilmesi, siteler arasında karşılaştırılma yapılması, kişisel bilgilerin paylaşılmaması gibi doğrudan dijital vatandaşlık becerileri ile ilgili ilkelerden bahsetmişlerdir. Bu sonuçların elde edilmesini sağlayan katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar Tablo 12'de verilmiştir:

Tablo 12*Öğrenci Görüşlerinden Doğrudan Alıntılar*

Öğrenci	Anket	Doğrudan alıntı
Ö6	Ön Uygulama	3-Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmak için neler yapmalıyız? İyi sitelere girerek bir siteye girip araştıracağımız şey bakmak yerine 3 tane siteye girip kaynağı doğrulamak gerek
	Son uygulama	3-Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmak için neler yapmalıyız? İnter-netten arkadaş yapmatalıyız. Kimlik bilgilerimizi veremeliyiz. Dijital etik'e dymalıyız.
Ö7	Ön Uygulama	3-Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmak için neler yapmalıyız? Ben & daha çok güvenliğim oyunlara girmeyi, çok fazla tercih ederim
	Son uygulama	3-Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmak için neler yapmalıyız? Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmak için sunları yapabiliriz 1. Özel bilgileri paylaşmamak 2. Ter. biyeli, edepli ve Anlık kullanmak

Sanal ortamı güvenli bir biçimde kullanmaya ilişkin öğrenci görüşlerinden verilen doğrudan alıntılardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin son uygulama anketinde sanal ortamı güvenli kullanmaya ilişkin daha teknik ve amaca hizmet eden önlemleri vurguladıkları söylenebilir. Örneğin bu konuda ön uygulama anketinde bir hususu vurgulayan öğrenci Ö6, son uygulama anketinde daha fazla hususu vurgulamıştır. Katılımcı Ö7 ön uygulama anketinde, sanal ortamı sadece oyun amaçlı ve kendi açısından güvenli olacak şekilde kullandığını ifade ederken son uygulama anketinde ise özel bilgilerin paylaşılmamasının ve etik ilkelere uygun davranılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bunlara dayanarak uygulama sürecinin öğrencilerin sanal ortamı güvenli kullanmaya ilişkin bilgi, tutum ve değerlerini olumlu yönde etkilediğini ifade edebiliriz.

Araştırmada uygulamanın öğrencilerin bilimsel etiğe ilişkin bilgi ve farkındalıklarını nasıl etkilediğini saptamak amacıyla ön ve son uygulama anketlerinde öğrencilere, "Yaptığımız bir çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması için neler yapmalıyız?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru ile elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir:

Tablo 13

Bilimsel Etiğe Uygu Davranışlar

Tema	Kod	Ön uygulama	Son uygulama
Bilimsel etiğe uygun davranışlar	Güvenilir siteler kullanmak	5	3
	Araştırma yapmak	4	-
	Dersi dinlemek ve ödev yapmak	3	-
	Doğru ve güzel düşünmek	2	-
	Çalışmak	2	-
	Kurallara uymak	3	-
	Konuları güncellemek	1	-
	Çevreye duyarlı olmak	1	-
	Bilinen çalışmalarını kullanmak	1	-
	Eğlenerek öğrenmek	1	-
	Kaynakça belirtmek	-	17
	İntihal yapmamak	-	16
	Bilgi hırsızlığı yapmamak	-	15
	Doğru ve güvenilir araştırma yapmak	-	6
	Alıntılarını çift tırnak içerisinde belirtmek	-	5
	Dijital etiğe uygun davranmak	-	2
	https ile başlayan siteleri tercih etmek	-	2
	İzin almak	-	1
	Özel bilgileri paylaşmamak	-	1
	Siteleri karşılaştırmak	-	1
Toplam (f)		23	69

Tablo 13'te verilen analiz sonuçlarına göre öğrencilerin bilimsel etiğe ilişkin ön ve son uygulama anketlerine verdikleri cevaplarda önemli farklılaşma olduğunu söyleyebiliriz. Bu kapsamda ön uygulama anketinde öğrencilerin bilimsel etikle ilgili yetkinliklerinin oldukça düşük olduğunu gösteren cevaplar verdikleri fakat son uygulama anketinde ise durumun tersine döndüğü tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin son uygulama anketinde faydalanılan kaynakların kaynakçada verilmesi, intihal yapılmaması, doğrudan alıntılarının çift tırnak içinde gösterilmesi, dijital etiğe uygun davranılması, izin alınması, özel bilgilerin paylaşılmaması gerektiği gibi doğrudan bilimsel etik ile ilgili hususları vurguladıkları saptanmıştır. Bazı öğrencilerin bilimsel etikle ilgili ön ve son uygulama anketinde ifade ettikleri görüşlerden doğrudan alıntılar Tablo 14'te verilmiştir:

Verilen doğrudan alıntılar incelendiğinde, öğrencilerin son uygulama anketinde bilimsel etiğe ilişkin daha yetkin cevaplar verdikleri görülmektedir. Örneğin katılımcılardan Ö2 ve Ö11 ön uygulama anketinde, bilimsel etik ile ilgili herhangi bir açıklamada bulunmazken son uygulama anketinde ise bilimsel etiğe uygun olma durumu ile ilgili birden fazla doğru örneklemelerde buldukları saptanmıştır. Bu doğrultuda son uygulama anketinde öğrencilerin yararlanan kaynakları kaynakçada belirtmek, intihal yapmamak, bilgi hırsızlığı yapmamak, alıntılarını çift tırnak içerisinde belirtmek, kopyala yapıştır yapmamak gibi bilimsel etikle doğrudan ilgili hususları belirttikleri tespit edilmiştir. Bunlara dayanarak uygulamanın öğrencilerin bilimsel etiğe ilişkin bilgi, davranış ve farkındalık düzeylerini önemli ölçüde geliştirdiğini ifade edebiliriz.

Tablo 14

Öğrenci Görüşlerinden Doğrudan Alıntılar

Öğrenci	Anket	Öğrenci Görüşü
Ö2	Ön uygulama	4-Yaptığımız bir çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması için neler yapmalıyız?
	Son uygulama	4-Yaptığımız bir çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması için neler yapmalıyız? aldığımız bir bilginin arka sahnasına bakmalıyız. Hazırlanmış eser hazırlanmış münhal olur.
Ö11	Ön uygulama	4-Yaptığımız bir çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması için neler yapmalıyız?
	Son uygulama	4-Yaptığımız bir çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması için neler yapmalıyız? Kaynakta ve dipnot kullanmalıyız. Kaynaklara bilgisi kimden veya nerden aldığımızı göstermeliyiz. Yoksa kendimizin mi gibi göstermemiz hem bilimsel etiğe uymaz, hem de bilgi hırsızlığı oluruz.

Sosyal Bilgiler Dersinde Gerçekleştirilen Örnek Olay Yöntemi Temelli Öğretim Sürecine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri Nasıldır? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusunda 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen örnek olay yöntemi temelli öğretim sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin nasıl olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini saptamak amacıyla araştırma süresince öğrencilerin günlük yazmaları sağlanmıştır. Öğrenciler tarafından yazılan günlüklerin analiz edilmesiyle ulaşılan temalar ve bu temalara ilişkin kodlar Tablo 15'te verilmiştir:

Tablo 15

Uygulama Sürecinden Öğrenci Günlüklerine Yansayanlar

Tema	Kod	f
Yaşanılan Duygular	Güzel hissetme (58), Sevgi (37), İyi hissetme (27), Eğlence (24), Heyecan (20), Mutlu (13), Beğenme (10), Üzüntü (9), Heyecan (8), Hoşlanma (6), Zevk/keyif (5), Sitem (5), Merak (4), öfke (3), Harika (3), Endişe (3), Memnuniyet (2), Beğenmeme (1), Utanma (1)	239
Kazanımlar	İnternet ve dijital vatandaşlık farkındalığı (22), Güvenilir siteler, uzantılar ve çift tırnak kullanma farkındalığı (20), Kıyaslama yapma (17), Bilimsel etik ve bilgi hırsızlığı konusuna karşı duyarlı olma (9), Öğrenilenleri hayata yansıtma (7), Empati kurabilme (7), E-devlet farkındalığı oluşma (3), Öz güven gelişimi (2), Günlük tutmayı önemseme (2)	89
Sevilen durumlar	Etkinlik içerikleri ve soruları (30), Afiş çalışması/resim çizme ve ekleme (20), Yönerge hazırlama (7), Etkinliklerin öğretmen tarafından planlanması (4), Disiplinli ve verimli çalışma yapılması (4), Empatik düşünme (3), Çok fazla Soruları cevaplama (3), Ses kaydının alınması (2), Günlük tutma (2), Bilgi edinme (1), Slogan yazmak (1), Dijital sağlık ve dijital erişim bilgisi (1)	78
Sevilmeyen durumlar	Etkinliklerin bitmesi (3), Örnek olaylarda geçen karakterlerin yaşadıkları (2), Derse aynı kişilerin katılması (1), Derste gürültü olması (1)	7
Yaşanılan Zorluklar	Ses kaydı nedeniyle heyecanlanma (12), Cevap verirken heyecanlanma (10), Yönerge hazırlama (2), Cevap verirken utanma (1), Resim çizmek (1), Slogan yazmak (1), Dijital hukuk ve dijital okuryazarlık (1), düşünceyi ifade etme (1), Dijital etik (1)	30
Toplam		441

Öğrenciler tarafından yazılan günlüklerin analiz edilmesiyle “yaşanılan duygular”, “kazanımlar”, “sevilen durumlar”, “sevilmeyen durumlar” ve “yaşanılan zorluklar” olarak isimlendirilen kategoriler elde edilmiştir. Yaşanılan duygular teması kapsamında öğrencilerin günlüklerinde *güzel hissettim, sevdim, iyi hissettim, eğlendim, heyecanlandım, mutluydum, beğendim, üzüldüm, heyecanlandım, hoşlandım, zevk/keyif aldım, sitem ettim, merak ettim, öfkelenim, harikaydı, endişelendim, memnun oldum, beğenmedim ve utandım* ibarelerine yer verdikleri görülmüştür. Uygulama süreci boyunca öğrencilerin en fazla güzel hissetme, sevgi ve iyi hissetme duygularını yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu tespitlerin yapılmasına kaynaklık eden öğrenci ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda verilmiştir:

Ö1: “*Bu etkinlik harika geçti, isteğim kadar parmak kaldırıp soruları cevapladım.*” (09.02.2022)

Ö8: “*Merhaba günlük bugün yönerge hazırladık, bana çok faydalı oldu ve tekrar etmiş olduk.*” (16.02.2022)

Ö16: “*Merhaba bugün yaptığımız çalışma çok eğlenceli, çok mutlu, heyecanlı, severek bilgi sahibi olarak ve resim gücümüzü geliştirerek geçti.*” (11.02.2022)

Ö21: “*Sevgili günlük bugün hocamızla etkinlik yaptık çok güzel geçti.*” (09.02.2022)

Ö27: “*Bugün ders güzel geçti, tekrar etmiş olduk.*” (11.02.2022)

Günlüklerin analiz edilmesiyle uygulama sürecinde öğrencilerin bazı kazanımlar elde ettikleri saptanmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin internet ve dijital vatandaşlık farkındalığının geliştiğini, internet üzerinde araştırma yaparken güvenilir sitelere, uzantılara ve çift tırnak kullanmaya ilişkin bilgi ve farkındalıklarının arttığını, internetten ulaşılan bilgiler arasında kıyaslama yapmaya ilişkin tutum geliştirdiklerini, bilimsel etik ve bilgi hırsızlığı konusuna karşı duyarlılık geliştirdiklerini, öğrendikleri bilgileri gündelik yaşamlarında kullandıklarını, empati becerilerinin geliştiğini, e-devlet portalına ilişkin farkındalıklarının arttığını, öz güven geliştirdiklerini ve günlük tutmayı önemsediklerini gösteren ifadelere günlüklerinde yer verdikleri saptanmıştır. Bu doğrultuda öğrenci günlüklerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö23: “*Bu etkinlik sayesinde dijital vatandaşlık konusunu resmen ezberledim, konu çok kolaydı.*” (11.02.2022)

Ö29: “*Bugün 6. Etkinlikte Fatih kitap yazmak için internetten araştırma yapmaya başlamış. Bir kişinin kitabını kopyalayarak bilgi hırsızlığı yapmıştır.*” (02.03.2022)

Ö5: “*Emir Rıza ve ailesi e devlete başvursalardı işlerini çabuk hâlledebilirlerdi.*” (09.02.2022)

Ö4: “*Googleden bir şey araştırıyorsak şunlara dikkat etmeliyiz: Gov ve edu uzantılı sitelere girmeliyiz çünkü güvenlidir. Bir de https ile başlayan sitelere girmeliyiz çünkü onlar da güvenlidir.*” (16.02.2022)

Sevilen durumlar teması kapsamında öğrenciler etkinlik içeriklerini ve sorularını, afiş çalışmasını/resim çizme ve eklemeyi, yönerge hazırlamayı, etkinliklerin öğretmen tarafından planlanmasını, disiplinli ve verimli çalışma yapılmasını, empatik düşünmeyi, analiz sürecinde yöneltilen soruları cevaplamayı, ses kaydı alınmasını, günlük tutmayı, konu ile ilgili bilgi edinmeyi, slogan yazmayı, dijital sağlık ve dijital erişim bilgisi edinmeyi sevindiklerini gösteren ibarelere günlüklerinde yer verdikleri görülmüştür. Öte yandan öğrenciler etkinliklerin bitmesini (uygulamanın bitmesini), örnek olaylarda geçen karakterlerin yaşadıklarını, derse genelde aynı kişilerin katılmasını ve derste gürültü olmasını sevmedikleri gibi saptamaların yapılmasına kaynaklık eden öğrenci ifadelerinden doğrudan alıntılar şunlardır:

Ö3: “*Etkinliği açıkçası sevdim, güzel bir etkinlikti. Etkinlikle ilgili sevmediğim bir nokta yok açıkçası.*” (09.02.2022)

Ö15: “*Benim etkinlikle ilgili düşüncelerim güzeldi, biraz cevap verirken heyecanlandım ama yine de güzel cevaplar verdiğime inanıyorum. Etkinlikte sevmediğim olaylar yoktu sadece*

etkinlikteki yazanları gerçek hayattaymış gibi düşündüğümde ve kendimi çocuğun yerine koyduğumda kendimi biraz çaresiz hissettim.” (09.02.2022)

Ö12: *“Bugün artık bitiyor keşke bitmese çünkü öğrendiklerimizi tekrar ettiriyor ve çok eğlenceli.” (02.03.2022)*

Ö28: *“Bugün ses kaydı yaptık ve bence çok heyecanlıydı çünkü ilk defa böyle bir etkinliğe katılıyorum.” (09.02.2022)*

Ö6: *“Bugün sondu güzel bir haber çıktı. Vedat Hoca inşallah yine böyle etkinlikler yapar.” (02.03.2022)*

Ö10: *“Bugün Hoca ses kaydı açtı ve çok eğlenceli geçti.” (02.03.2022).*

Günlüklerin analiz edilmesiyle uygulama sürecinde öğrencilerin bazı zorluklar yaşadıkları saptanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin ses kaydı alınması ve analiz sürecinde sorulara cevap verirken etkinlikler kapsamında yönerge yazma, resim çizme ve slogan geliştirme faaliyetlerinde; dijital hukuk, dijital okuryazarlık ve dijital etik kapsamındaki içeriklerde zorlandıkları saptanmıştır. Bu çerçevede günlüklerde yer alan ifadelerden örnekler aşağıda verilmiştir:

Ö22: *“Bugün öğretmenimizin bize verdiği proje ödevi çok güzeldi. Zorlandığım noktalar dijital hukuk ve dijital okuryazarlık.” (11.02.2022)*

Ö30: *“Yönerge hazırlama bana çok zordu.” (16.02.2022)*

Ö7: *“Bugünkü etkinlik oldukça verimliydi ve ben araştırmayı sevdim. Zorlandığım yer var idi: Öğretmen ses kaydediciyi açınca heyecanlandım.” (11. 02. 2022)*

Ö9: *“Etkinlikte tek zorlandığım bir yer oldu o da cevap verirken heyecanlanmam.” (09.02.2022)*

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, uygulama sürecinin öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini olumlu etkilediğini ifade edebiliriz. Çünkü günlüklerde öğrencilerin derste olumlu duygu durumlarını daha çok deneyimlediklerini ve uygulama sürecine ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu, uygulama sürecinde ders kazanımlarını başka bir ifadeyle dijital okuryazarlık kapsamındaki bilgi, tutum ve becerileri önemli ölçüde edindiklerini gösteren iletilere yer verdikleri tespit edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen örnek olay temelli öğretim uygulamasının öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini nasıl etkilediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında örnek olayın analiz sürecinde ortaya çıkan sınıf içi diyalog kayıtları ve öğrenci ürünleri içerik analizine, öğrenci günlükleri ise betimsel analize tabi tutularak incelenmiştir. Söz konusu verilerin analiz edilmesiyle uygulamanın öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini önemli ölçüde geliştirdiği genel sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda uygulamanın, öğrencilerin internet temelli teknolojik araçların gündelik yaşama etkisine, sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşabileceğine, sanal ortamda alınması gereken güvenlik önlemlerine, bilimsel etiğin ve bilimsel etiğe uygun davranışların ne olduğuna ilişkin bilgi ve farkındalıklarını önemli ölçüde yükselttiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada eylem araştırması prosedürlerine riayet edilerek gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerin dijital vatandaşlık becerileri kapsamında internet temelli uygulamaların gündelik yaşama olan etkilerine ilişkin bilgi ve farkındalıklarını nasıl etkilediğini saptamak amacıyla, sınıf içi diyalog kayıtları ve öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler, ön ve son uygulama anketleri analiz edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin, örnek olayı yetkinlikle analiz ettikleri ve örnek olayın öğrencilerin dijital vatandaşlık becerileri kapsamında internet temelli uygulamaların gündelik yaşama olan etkilerine ilişkin farkındalıklarını önemli ölçüde geliştirdiği saptanmıştır. Ayrıca internetin gündelik yaşama etkilerine ilişkin ön ve son uygulama anketine verdikleri cevaplarda olumlu anlamda önemli bir değişim, başka bir ifadeyle internetin gündelik yaşama etkilerine ilişkin araştırma öncesi ve sonrası öğrenci görüşlerinde olumlu yönde ciddi bir değişim olduğu saptanmıştır. Katılımcıların internetin gündelik

yaşama olan olumlu ve olumsuz etkilerini son uygulama anketinde ön uygulama anketine göre daha iyi ifade ettikleri tespit edilmiştir. Son uygulama anketinde konuya ilişkin dile getirilen görüşlerin niteliğinin ön uygulama anketine göre daha iyi olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sınıf içi diyaloglarda, uygulama çerçevesinde geliştirdikleri ürünlerde ve son uygulama anketinde dile getirdikleri görüşlerinde, dijital portallar üzerinden verilen hizmetlerin ve bu hizmetlerin insan yaşamı üzerine olan etkilerine yönelik bilgi düzeylerinde önemli gelişme olduğunu gösteren ifadelere yer verdikleri saptanmıştır. Bu doğrultuda, öğrencilerin internet temelli uygulamaların gündelik yaşamı eğitim, eğlence ve ticaret boyutlarında olumlu etkilediğine ilişkin durumlarının ve internetin olumsuz etkilerine yönelik farkındalıklarının uygulama öncesine kıyasla oldukça gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara dayanarak eylem araştırması yönteminde gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerin, internetin gündelik yaşama etkisine dair bilgi ve farkındalıklarının gelişmesine katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Araştırmada ulaşılan bu sonuca dayanarak öğrencilerin sınıf içinde öğrenilenlerle gündelik yaşam arasında ilişki kurduklarını ifade edebiliriz. Bu kapsamda araştırmanın internetin gündelik yaşama etkisine dair elde edilen sonucun örnek olay yöntemine ilişkin literatürde işlenen düşünceleri desteklediğini söyleyebiliriz. Çünkü ilgili literatürde örnek olay yönteminin, öğrencilere derslerde öğrenilen bilgilerle gündelik yaşam arasında irtibat kurmalarına katkıda bulunduğu düşüncesi işlenmektedir (Demircioğlu, 2014; Kabapınar, 2014; Pilato & Ulrich, 2014).

Çalışmada örnek olay yöntemi temelli gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerin dijital vatandaşlık becerileri kapsamında sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabileceğine ve ulaşmak için neler yapılabileceğine ilişkin mevcut durumlarını nasıl etkilediğini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmalar şunlardır: Örnek olayların analiz süreçlerine ilişkin sınıf içi diyalog kayıtları, öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler, ön ve son uygulama anketleri analiz edilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle öğrencilerin örnek olayları yetkinlikle analiz etikleri, örnek olayların öğrencilerin sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabileceğine ve ulaşmak için yapılması gereken işlemlere ilişkin bilgi ve farkındalıklarının artmasına katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Örnek olayların analiz edilmesinden sonra konu ile ilgili yapılan etkinlik neticesinde ortaya çıkan öğrenci ürünlerinin, sanal ortamda doğru ve güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabileceğine ilişkin yeterli bilgiye sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca ön ve son uygulama anketinde yer alan öğrenci görüşlerine ilişkin yapılan analizde, öğrencilerin son uygulama anketinde daha yetkin cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin son uygulama anketinde sanal ortamda güvenilir bilgiye ulaşmak için https ile başlayan sitelerin kullanılmasının, siteler arası karşılaştırma yapılmasının, çift tırnak işareti kullanarak arama yapmanın, bilimsel etik ve dijital kurallara uymanın; gov, edu, ve org uzantılı siteleri tercih etmenin gerekli olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Sanal ortamı güvenli kullanmak için ise tahmin edilmesi veya kırılması zor şifrelerin kullanılmasının, kişisel bilgilerin paylaşılmasının ve tanımadığımız insanlarla arkadaş olunmamasının gerekli olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçların doğrudan dijital vatandaşlık becerileri (Kress, 2003; Martin, 2005; Öztürk, 2021) ile ilgili olmasından dolayı, örnek olay yöntemi temelli uygulamanın öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğunu ifade edebiliriz. Araştırmada ulaşılan bu sonuç Karaduman ve Öztürk (2014) ve Sarı (2019) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını desteklemektedir. Çünkü adı geçen araştırmacıardan Karaduman ve Öztürk (2014) 6. sınıf örnekleme, Sarı (2019) ise 7. sınıf örnekleme üzerinden yaptıkları çalışmalarda öğrenci merkezli uygulamaların öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmada örnek olay yöntemi temelli gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerin genelde bilimsel etik, özelde ise dijital etik konusundaki gelişmelerini nasıl etkilediğini saptamak amacıyla konu ile ilgili geliştirilen örnek olayın analiz sürecini yansıtan sınıf içi iletişim kayıtları, konu ile ilgili öğrencilerin yapmış oldukları etkinlikler, ön ve son uygulama anket formlarında yer alan veriler içerik analizine tabi tutularak işlenmiştir. Bu kapsamda uygulama sürecinde, öğrencilerin örnek olayı yetkinlikle analiz etikleri, örnek olayda geçen bilimsel etiğe uygun ve uygun olmayan davranışları nedenleri ile açıkladıkları saptanmıştır. Uygulamanın, öğrencilerin bilimsel çalışmalarını veya araştırma

ödevlerinin intihal yapmadan nasıl hazırlanacağına ilişkin bilgilerini ve konunun önemine ilişkin farkındalıklarını yükselttiği, empati becerilerinin gelişimine katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ön ve son uygulama anketiyle elde edilen verilerin analiz edilmesiyle, öğrencilerin araştırma öncesi ve sonrası durumlarında önemli bir değişim olduğu saptanmıştır. Bu minvalde öğrencilerin ön uygulama anketinde bilimsel etik ve dijital etik ile ilgili yetkinliklerinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Son uygulama anketinde ise öğrencilerin, bilimsel etik ve dijital etiğe ilişkin yetkinliklerinin geliştiğini gösteren cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencileri bir çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması için faydalanılan kaynakların kaynakçada verilmesini, intihal yapılmamasını, doğrudan alıntılarının çift tırnak içerisinde gösterilmesini, dijital etiğe uygun davranılmasını, gerekli izinlerin alınmasını ve özel bilgilerin paylaşılmasını gerekli hususlar olarak belirttikleri saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçların doğrudan bilimsel etikle (Karabal, 2021; Şenyurt, 2022; Uğurlu, 2020) ilgili olmasına dayanarak, örnek olay yöntemi temelli gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerin bilimsel etiğe ilişkin bilgilerini önemli ölçüde geliştirdiğini ifade edebiliriz. Araştırmada ulaşılan bu sonuç Karaduman ve Öztürk (2014) tarafından yapılan çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Çünkü adı geçen araştırmacılar yaptıkları çalışmada bu araştırmada ulaşılan bilimsel etik ile ilgili sonuca benzer bulgulara ulaşmışlardır.

Araştırmada öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgularda, öğrencilerin genel olarak uygulama sürecinde olumlu duygu durumlarını deneyimledikleri, uygulama sürecini sevdikleri, derslerden hoşlandıkları, derslerde sıkılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan bu sonuç, literatürde mevcut olan birçok araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Çünkü örnek olay yöntemini odağına alan bazı araştırmalarda, örnek olay yönteminin öğrencilerin derse karşı tutumunu olumlu etkilediği tespit edilmiştir (Fırat Durdukoca, 2017; İbrahimoglu & Öztürk, 2013). Ayrıca öğrencilerin günlüklerinde ders kazanımlarının gerçekleştirildiğine ilişkin iletilere yer verdikleri görülmüştür. Bu kapsamda öğrencilerin ders kazanımlarında odaklanılan dijital okuryazarlık, sanal ortamın gündelik yaşama etkisi, sanal ortamdan elde edilen bilgilerin güvenilirliğini sorgulama, güvenli internet kullanımı ve bilimsel etik konuları kapsamındaki bilgi, davranış ve değerleri edindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan bu sonuç, örnek olay yönteminin öğrencilerin akademik gelişimini sınavan araştırmalarda ulaşılan sonuçları desteklemektedir. Çünkü örnek olay yönteminin akademik başarıyı olumlu etkilediğine dair sonuçlara birçok araştırmada ulaşılmıştır (Bal & Anılan, 2019; Çam, 2017; İbrahimoglu & Öztürk, 2013; Kılıç & Katılmış, 2021).

Eylem araştırması deseninde gerçekleştirilen bu çalışmada, örnek olay yöntemi temelli öğretim uygulamasının öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerini geliştirdiği, öğrencilerin dijital yetkinliklerini yükselttiği ve ders kazanımlarının gerçekleştirilmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayanarak sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin dijital becerilerini ve yetkinliklerini artırmak amacıyla tasarlanacak öğrenme öğretme süreçlerinde, örnek olay yöntemi temelli uygulamalara da yer verilmesi gerektiğini önerebiliriz. Ayrıca bu çalışma ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi ile sınırlıdır. Bu nedenle ders veya sınıf seviyesi farklılaştırılarak benzer çalışmaların yapılması, örnek olay yöntemi temelli uygulamaların öğrencilerin dijital yetkinliklerinin gelişimini nasıl etkilediğine ilişkin daha kapsamlı değerlendirmelerin tekrar yapılmasını sağlayabilir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik Değerlendirme Kurulu: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik Değerlendirme Belgesinin Tarihi: 04.01.2022

Etik Değerlendirme Belgesinin Sayı Numarası:189902

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında iki yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Yazarların araştırma sürecine dair belirteceği bir destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aldemir, C. & Avşar, M. N. (2020). Pandemi döneminde dijital vatandaşlık uygulamaları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 148-169. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/738205>
- Aydemir, M. (2019). Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programının dijital vatandaşlık ve alt boyutları açısından incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 15-38. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/659848>
- Aydın, A. (2015). Dijital vatandaşlık. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(1), 142-146. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48743/620169>
- Bal, Ö. & Anılan, H. (2019). Hayat bilgisi dersi değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanılması: Bir eylem araştırması. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 177-202. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/926354>
- Bayzan, Ş. & Çubukcu, A. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, (5), 148-174.
- Brooke, S. L. (2006). Using the case method to teach online classes: promoting socratic dialogue and critical thinking skills. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 18(2), 142-149. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1068074.pdf>
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4nd Edition). California: Sage Publications
- Çam, A. (2017). Örnek olayların fen bilgisi öğretmen adaylarının asit-baz konusunu kavramsal anlamasına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 69-82. doi: [10.21764/efd.93993](https://doi.org/10.21764/efd.93993)
- Çiftçi, S. & Sakallı, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram Uygulama*, 6(2), 100-119. <https://doi.org/10.17943/etku.97311>
- Davis, B. G. (2009). *Tools for teaching* (2nd Edition). San Francisco: Jossey-Bass.
- Demircioğlu, İ. (2014). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar* (4. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilimler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4379/60037>
- Farmer, L. (2010). Teaching digital citizenship. In *E-Learn: World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education* (pp. 387-392). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

- Fırat Durdukoca, Ş. (2017). Özel eğitim dersinde örnek olay inceleme yönteminin öğrenenlerin üstbilişsel farkındalıklarına, derse yönelik tutumlarına ve görüşlerine etkisi: Bir karma yöntem araştırması. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1267-1284. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/30766/331981>
- Gleason, B. & Von Gillern, S. (2018). Digital citizenship with social media: Participatory practices of teaching and learning in secondary education. *Journal of Educational Technology & Society*, 21(1), 200-212. <https://www.jstor.org/stable/26273880>
- Görmez, E. (2016). Öğretmen adaylarının "dijital vatandaşlık ve alt boyutları" hakkındaki görüşleri (bir durum çalışması). *Electronic Turkish Studies*, 11(21), 125-144. <https://www.acarindex.com/pdfs/134886>
- İbrahimoğlu, Z. & Öztürk, C. (2013). Sosyal bilgiler dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarı derse karşı tutum ve eleştirel düşünme becerileri üzerine etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 523-547. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/16698/173592>
- Johnson, R. B. & Christensen, L. (2014). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (5nd Edition). Los Angeles: Sage Publications.
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi* (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. (2021). Teoriyle uygulamayı buluşturan bir araştırma olarak eylem araştırmasına danışmanlık yapmak: Pratikten kaynaklanan deneyimi sunmak. Y. Kabapınar (Ed.) *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde eylem araştırmaları* içinde (ss. 46-87) içinde Ankara: Pegem Akademi.
- Karabal, A. (2021). Bilimsel etik ve Türk hukukunda intihal meselesi. *Aurum Journal of Social Sciences*, 6(2), 223-257. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aurum/issue/67556/927671>
- Karaduman H. & Öncül B. (2019). Dijital vatandaşlık ve dijital vatandaşlık eğitimi. C. Öztürk, Z. İbrahimoğlu & G. Yıldırım (Ed.), *Kuramsal temeller ve güncel tartışmalar ışığında 21. yüzyılda vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi*. (1.baskı) içinde (ss. 123-145). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karaduman, H. & Öztürk, C. (2014). Sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin öğrencilerin dijital vatandaşlık tutumlarına etkisi ve dijital vatandaşlık anlayışlarına yansımaları, *Journal of Social Studies Education Research*, 5(1), 38-78. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179060>
- Karaduman. H. (2011). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Vatandaşlığa Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dijital Ortamdaki Tutumlarına Etkisi ve Öğrenme Öğretme Sürecine Yansımaları*. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, M. (2020). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Kılıç, E. & Katılmış, A. (2021). Coğrafya konularında değerlerin kazandırılmasında örnek olay yönteminin işlevi. *III. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (s. 920-930).
- Kim, M. & Choi, D. (2018). Development of youth digital citizenship scale and implication for educational setting. *Journal of Educational Technology & Society*, 21(1), 155-171. https://www.jstor.org/stable/26273877#metadata_info_tab_contents

- Kocadağ, T. (2012). *Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the new media age*. London: Routledge.
- Kuş, Z. (2020). *Türkiye’de ve Dünya’da vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. London: Sage Publications
- Martin, A. (2005). DigEuLit—a European framework for digital literacy: a progress report. *Journal of eLiteracy*, 2(2), 130-136.
- Martin, F., Hunt, B., Wang, C. & Brooks, E. (2020). Middle school student perception of technology use and digital citizenship practices. *Computers in the Schools*, 37(3), 196-215. doi:10.1080/07380569.2020.1795500
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4,5,6 ve 7. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Moor, J. H. (2005). Why we need better ethics for emerging Technologies. *Ethics and Information Technology*, 7, 111–119. doi: 10.1007/s10676-006-0008-0
- Norton, L. (2009). *Action research in teaching and learning: A practical guide to conducting pedagogical research in universities*. Abingdon: Routledge.
- Odabaşı, H. F. (2005). Parent's views on internet use. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 4(1), 38-45. <http://tojet.net/articles/v4i1/415.pdf>
- Ol, G.C. & Kabapınar, Y. (2021). Yaşamının sınıfa yansımaları olarak örnek olay. Y. Kabapınar (Ed.), *Kuramdan uygulamaya örnek olay yaşamı sınıfa taşımak* (ss.3-24) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Öncül, B. (2020). *İlkokul Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Farkındalıklarının Akran Öğretimiyle Geliştirilmesi*. (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk, G. (2021). Digital citizenship and its teaching: A literature review. *Journal Educational Technology and Online Learning*, 4 (1), 31-45. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jetol/issue/60134/857904>
- Öztürk, M. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Parsak, B. M. (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarına Göre İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Pilato, B. & Ulrich, M. M. (2014). Is the case study method an effective pedagogical method for students to learn the fundamentals of financial accounting? *Proceedings of ASBBS Annual Conference: Las Vegas*, 21 (1), 541-554.
- Sarı, İ. (2019). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Öğretmenlere Uygulanan Seminer ve Öğrencilere Yapılan Etkinliklerin Katkıları Bakımından Dijital Vatandaşlık Olgusu*. (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sözbilir, M. (2009). Nitel veri analizi. <http://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.PDF>

- Şenyurt, Ö. (2022). Bilimsel makale hazırlama sürecinde temel ilkeler. *Belgü*, (7), 9-15. <https://dergipark.org.tr/en/pub/belgu/issue/73899/1107734>
- Talan, T. & Aktürk, C. (2021). Orta öğretim öğrencilerinin dijital okuryazarlık ve bilgi güvenliği farkındalığı seviyelerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 158-180. doi:10.33437/ksusbd.668255
- Tan, B. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Dijital Vatandaşlık Kapsamında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Tan, B. & Merey, Z. (2020). Ortaokul öğrencilerinin internet kullanımına ilişkin görüşlerinin dijital vatandaşlık kapsamında incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 162-193. doi:10.33711/yyuefd.859561
- Uğurlu, H. (2020). Bilimsel araştırmalarda etik. *Ahi Evran Akademi*, 1(1), 67-78. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aea/issue/53252/707450>
- Yalçınkaya, B. & Cibaroglu, M. O. (2019). Dijital vatandaşlık algısının incelenmesi: Ampirik bir değerlendirme. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(4), 1188-1208. doi:10.15295/bmij.v7i4.1140
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.